

MEDEDELING

referentienr. : M-VVKSO-2003-033
 datum : 2003-04-25
 gewijzigd : 2010-04-29
 contact : Dienst leerlingen en schoolorganisatie, dls.vvksso@vsko.be
 Joost Laeremans, joost.laeremans@vsko.be, 02 507 08 66
 Janwillem Ravyst, janwillem.ravyst@vsko.be, 02 507 07 96
 Jan Schokkaert, jan.schokkaert@vsko.be, 02 507 06 48

Algemene Pedagogische Reglementering nr. 3 De delibererende klassenraad op het einde van het schooljaar

1	Inleiding	2
2	De bevoegdheid van de delibererende klassenraad	3
2.1	Autonomie	3
2.2	Studiebekrachtiging	5
3	Samenstelling van de delibererende klassenraad	6
3.1	Stemgerechtigde leden	6
3.2	Niet-stemgerechtigde leden	9
4	Werking van de delibererende klassenraad	11
4.1	De deliberatievraag	11
4.2	De deliberatiegegevens	12
4.2.1	Gegevens met betrekking tot de leerling	12
4.2.1.1	Wat bij een onvolledig dossier?	12
4.2.1.2	Wat in geval van verandering van school of structuuronderdeel in de loop van het schooljaar?	13
4.2.2	Gegevens met betrekking tot het vervolgonderwijs	13
4.3	Een optimale deliberatiehouding	14
4.3.1	Positief en toekomstgericht	14
4.3.2	Totale persoonlijkheidsvorming	15
4.3.3	Streven naar consensus	16
4.3.4	Conclusie	17
4.4	Het evaluatiesysteem	17
4.4.1	De betekenis van proefwerken	17
4.4.2	Een visie op bijkomende proeven	20
4.4.3	Alternatieven	22
4.4.3.1	De waarschuwing	22
4.4.3.2	Het vakantiewerk	23
5	Concrete beslissingsmodaliteiten	24
5.1	Het schriftelijk advies	24
5.2	De oriënteringsattesten A, B en C	25
6	De notulen en het proces-verbaal	28
6.1	De notulen	28
6.2	Het proces-verbaal	29

7	Motiveringsplicht.....	30
7.1	Algemene houding.....	30
7.2	Formalisering van een document waarin een synthese ligt vervat van de elementen die hebben geleid tot een oriënteringsattest B of C.....	31
7.3	In geval van betwisting.....	32
7.3.1	Eerste fase.....	32
7.3.2	Tweede fase.....	33
8	Collegialiteit en discretie.....	34

1 Inleiding

Het hele jaar door vergaderen begeleidende klassenraden. Op het einde van het schooljaar hebben de delibererende klassenraden plaats, waar beslist wordt over het toekennen van oriënteringsattesten en/of studiebewijzen die een bepaald civiel effect impliceren (getuigschriften, studiegetuigschriften, diploma van secundair onderwijs, certificaat van een opleiding secundair-na-secundair (Se-n-Se)).¹ Deze beslissingen worden "bekrachtiging van de studies" genoemd.

Met de delibererende klassenraad wordt een maandenlange vormingsperiode afgesloten. Via een breed opgezette evaluatie en rapportering verwerft de klassenraad inzicht in de vorderingen doorheen de leerstof, de mogelijkheden en interesses van de leerling. Ook de leerling zelf krijgt geregeld informatie.

De vergadering van de delibererende klassenraad moet dan ook de bekroning en het logische gevolg zijn van alle besprekingen, en van de begeleidingsstrategieën die men in de loop van het schooljaar voor de leerling heeft voorgesteld en uitgevoerd om hem te helpen slagen op het einde van het schooljaar. In die zin moet de delibererende klassenraad de normale voortzetting zijn van een goed uitgewerkte begeleidende klassenraad.²

Deze Algemene Pedagogische Reglementering voor het voltijds secundair onderwijs Nr. 3 handelt over de werking van de delibererende klassenraad en over de studiebewijzen waarvoor hij, en hij alleen, bevoegd is.

In deze tekst wordt het reglementaire kader toegelicht dat *door de overheid wordt opgelegd*³. De scholen moeten het respecteren. Om te voorkomen dat scholen uit onwetendheid of door een foutieve interpretatie overtredingen zouden maken, formuleert het Verbond hier en daar een "**reglementair aandachtspunt**". Dit zou een *hulp* moeten zijn voor de *correcte toepassing van deze reglementering*.

Het Verbond doet – met het oog op de optimalisering van de delibererende klassenraden – ook zelf een aantal vrijblijvende suggesties. Deze worden expliciet geformuleerd in de vorm van een "**aanbeveling**". Deze aanbevelingen worden *door het Verbond en de hoofdbegeleiders ter ondersteuning aangereikt*.

Om duidelijk het onderscheid te maken tussen wat de overheid bepaalt en wat het VVKSO en de hoofdbegeleiders aanbevelen, worden de rubrieken "reglementair aandachtspunt" en "aanbeveling" uitdrukkelijk onderscheiden.

¹ Voor de bekrachtiging van de studies in het hoger beroepsonderwijs – opleiding verpleegkunde geldt een regeling geënt op het modulair onderwijs (attest van verworven competenties, deelcertificaten, diploma van gegradueerde met diplomasupplement, evt. diploma van secundair onderwijs). In deze APR wordt HBO-Verpleegkunde verder buiten beschouwing gelaten.

² Op dit aspect wordt ingegaan in de Algemene Pedagogische Reglementering nr. 2.

³ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs, artikel 5 en hoofdstuk IV.
<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken > officieuze codificatie van de wetgeving > secundair onderwijs > organisatie en structuren

Het Verbond en het Comité van de Hoofdbegeleiders (CHB) bevelen ten stelligste aan deze tekst aan alle leraren te bezorgen. Het is belangrijk dat de directeur en/of een andere deskundige hierbij de nodige toelichtingen verschaft. De "Leidraad voor een delibererende klassenraad" (M-VVKSO-2007-026) kan hierbij een hulpmiddel zijn.

Deze tekst is het referentiekader van waaruit de diocesane of congregationale begeleiding het deliberatiegebeuren in concrete scholen zal ondersteunen.

Voor toelichtingen en/of vragen die verband houden met de delibererende klassenraad, kan men zich ook steeds wenden tot de dienst Leerlingen en schoolorganisatie (E-mail: dls.vvksco@vsko.be – tel. 02 507 06 48).

2 De bevoegdheid van de delibererende klassenraad

2.1 **Autonomie**

De delibererende klassenraad is het enige orgaan dat bevoegd is om te beslissen over het al dan niet geslaagd zijn van de leerling. Hij beslist dus autonoom⁴. Hieruit volgt een discretionaire⁵ bevoegdheid met in rechte als enige grens de redelijkheid.

De autonomie van de delibererende klassenraad gaat dus niet zo ver dat zijn beslissingen willekeurig zouden kunnen zijn. Elke deliberatiebeslissing moet gedragen worden door rechtens aanvaardbare *motieven*. Bij discussie zal het *bewijs* hiervan geleverd moeten worden *op basis van het bestaande dossier*. Wanneer deze stukken ontbreken en de klassenraad zijn beweringen niet hard kan maken aan de hand van deze en andere gegevens, dan zal bij juridische betwisting het voordeel aan de leerling worden gegeven.

Reglementaire aandachtspunten

- Wat redelijk of onredelijk is, zal steeds verschillen naar gelang van het concrete geval. Het spreekt echter voor zich dat de eisen die aan de motivering van de beslissing gesteld worden, toenemen naarmate de beslissing strenger wordt:
 - Zo kan een beslissing streng zijn, maar niet onredelijk. Als de delibererende klassenraad zijn strenge beslissing *op afdoende wijze* kan *motiveren*, stelt er zich immers geen probleem.
 - In een ander geval kan een beslissing zo streng zijn, dat ze onredelijk wordt omdat ze *niet meer te motiveren* is. Geen enkele andere, zorgvuldig handelende delibererende klassenraad zou op grond van dezelfde gegevens tot een dergelijke beslissing komen. In dit geval zal de beslissing als onwettig worden beschouwd. Ze zal met succes aangevochten kunnen worden voor de Raad van State.

Op het einde van deze tekst gaan we dieper in op deze motiveringsplicht (zie punt 7).

- Het verloop van de evaluatie- en deliberatieprocedures en de principes waarop ze steunen, staan beschreven in het studiereglement.⁶ Voor wat de examenregeling betreft, denken we hierbij o.m. aan de manier waarop een school leerlingen beoordeelt en/of quoteert op proeven, toetsen of examens (onderlinge verhouding verschillende vakken, impact van 'dagelijks werk', concept van de geïntegreerde proef...).

⁴ Schoolpactwet van 29 mei 1959, zoals gewijzigd, artikel 6quater, tweede lid.
<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken > officiële codificatie van de wetgeving > niveau-overschrijdend deel > schoolpact

Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, artikel 5, §1 en hoofdstuk IV (idem).

⁵ Onder "discretionair" wordt begrepen: "aan eigen inzicht en beslissing overgelaten". Dat de delibererende klassenraad een discretionaire bevoegdheid heeft, wil dus zeggen dat hij zich een eigen oordeel vormt t.a.v. de deliberatievraag waarvoor de regelgever hem vrijheid voor beantwoording heeft gelaten.

⁶ Mededeling van 28 maart 2007 over "De rechtspositie van de leerling in het gewoon voltijds secundair onderwijs. Het schoolreglement", blz. 19-24 (M-VVKSO-2007-021).

Vanuit de vaststelling dat de meeste scholen – met het oog op transparante, gemotiveerde beslissingen – over de leerjaren heen algemene richtsnoeren en/of consistente deliberatiecriteria afspreken, rijst vaak de vraag of leerlingen **ook** niet het recht hebben deze criteria vooraf te kennen, bv. via het studiereglement. Het Verbond raadt echter ten stelligste af deliberatiecriteria in het schoolreglement op te nemen, en wel om de volgende redenen:

- Deliberatiecriteria mogen niet het karakter aannemen van absoluut bindende regels. Ze zijn bedoeld voor intern gebruik en te beschouwen als richtsnoeren die de klassenraad voor zichzelf hanteert zonder zich daaraan te willen binden. Indien men ze zou publiceren in het schoolreglement, wordt minstens de indruk gewekt dat ze de delibererende klassenraad wél binden. Dit zou een inbreuk zijn op de autonomie van de klassenraad.⁷
- In zijn motivering zal een delibererende klassenraad moeten aantonen dat hij de leerling beoordeeld heeft op al zijn merites, en niet louter op basis van de toepassing van deliberatiecriteria. Anders dreigt men terecht te komen in een puur cijfermatige benadering, waarbij de vaststellingen, adviezen en beslissingen van de begeleidende klassenraad ten onrechte op de tweede plaats zouden komen. Dit zou de dynamiek van een delibererende klassenraad kunnen ondermijnen.

Bovendien worden deze deliberatiecriteria beschouwd als een “bestuursdocument” zodat ouders/leerlingen die een belang aantonen, er op basis van een formele vraag tot openbaarmaking toch inzage kunnen van krijgen, uitleg bij vragen of een kopie van laten maken⁸. Zeker wanneer de delibererende klassenraad beslist om van deze criteria “af te wijken” is een expliciete motivering in de notulen belangrijk.

- Controversiële beslissingen van de delibererende klassenraad kunnen door de ouders en/of de leerling worden betwist volgens een reglementair vastgelegde procedure, opgenomen in het schoolreglement. De ultieme beslissing berust hoe dan ook bij de delibererende klassenraad.

⁷ R.v.St., Schildermans, nr. 175.202, 2 oktober 2007:

“Deliberatieaanbevelingen kunnen als gedragslijn weliswaar bijdragen tot een eenvormige toepassing van de ruime discretionaire bevoegdheid waarover de delibererende klassenraad beschikt. Zij mogen evenwel niet het karakter aannemen van een strakke en absoluut bindende regel waardoor de inhoud van de te nemen particuliere beslissing in wezen reeds van tevoren wordt vastgesteld, meer bepaald reeds vóór het onderzoek en de beoordeling van de eigen merites – álle merites – van elke concrete zaak afzonderlijk. Dit geldt nog des te meer nu de deliberatierichtlijnen (door opname in/bij het schoolreglement nvdv.) niet eigen lijken te zijn aan de delibererende klassenraad – nochtans enig bevoegd orgaan – maar van het schoolbestuur lijken uit te gaan.” (...)

⁸ Mededeling van 10 maart 2005 betreffende “Openbaarheid van bestuur: gevolgen voor vrije secundaire onderwijsinstellingen” (M-VVKSO-2005-020).

2.2 Studiebekrachtiging

Ten gevolge van de beslissing van de delibererende klassenraad zullen de regelmatige leerlingen eventueel rechten verwerven op toelating tot een volgend leerjaar. Dit aspect vindt zijn uitdrukking in de uitreiking van een oriënteringsattest.

Er worden drie oriënteringsattesten onderscheiden⁹:

- het **oriënteringsattest A**: de leerling heeft het leerjaar met vrucht beëindigd en mag tot het volgende leerjaar worden toegelaten.

Het oriënteringsattest A kan worden toegekend in alle leerjaren, met uitzondering van:

- het 2de leerjaar van de derde graad;
- het 3de leerjaar van de derde graad;
- een Se-n-Se van de derde graad tso-kso;
- het 2de leerjaar van de vierde graad bso.

- het **oriënteringsattest B**: de leerling heeft het leerjaar met vrucht beëindigd en mag tot het volgende leerjaar worden toegelaten, behalve in bepaalde onderwijsvormen¹⁰ of basisopties of studierichtingen.

Het oriënteringsattest B kan worden toegekend in alle leerjaren, met uitzondering van:

- het 1ste leerjaar B;
- het 1ste leerjaar van de derde graad aso, kso en bso;
- het 2de leerjaar van de derde graad;
- het 3de leerjaar van de derde graad;
- een Se-n-Se van de derde graad tso-kso;
- de leerjaren van de vierde graad bso.

- het **oriënteringsattest C**: de leerling heeft het leerjaar niet met vrucht beëindigd¹¹.

Het oriënteringsattest C kan worden toegekend in alle leerjaren, met uitzondering van het facultatief 3de leerjaar van de derde graad aso-kso ingericht in de vorm van een voorbereidend jaar op het hoger onderwijs.

Deliberatiebeslissingen kunnen, in principe op het einde van een graad of een eindleerjaar, ook leiden tot een **studiebekrachtiging die een bepaald civiel effect impliceert (getuigschrift, studiegetuigschrift, diploma, certificaat van een opleiding secundair-na-secundair (Se-n-Se))**¹².

⁹ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, art. 39-40 (idem).

¹⁰ De rubriek "onderwijsvorm(en)" zal ook gebruikt worden om te clausuleren voor het 2de leerjaar van de eerste graad (= doorverwijzing naar het beroepsvoorbereidend leerjaar).

¹¹ Het C-attest moet ook worden uitgereikt door de directeur bij vertrek van een leerling in de loop van het schooljaar, als bewijs dat de leerling de lessen slechts gedurende een gedeelte van het schooljaar in zijn school gevolgd heeft.

¹² Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, art. 41-55 (idem).

3 Samenstelling van de delibererende klassenraad¹³

Het is belangrijk nauwlettend toe te zien op een correcte samenstelling van een delibererende klassenraad. De geldigheid van de beslissingen van een niet-wettelijk samengestelde klassenraad kan in rechte aangevochten worden.

De delibererende klassenraad bestaat uit personen die hetzij ambtshalve stemgerechtigd (zie punt 3.1), hetzij ambtshalve raadgevend zijn (zie punt 3.2).

3.1 Stemgerechtigde leden

Algemeen gesteld zijn de volgende leden van de delibererende klassenraad van een bepaald leerjaar, een bepaalde onderwijsvorm en onderverdeling ambtshalve stemgerechtigd:

- de directeur of een afgevaardigde van de directeur, die de delibererende klassenraad voorzigt;
- de leden van het onderwijzend personeel die in het betrokken leerjaar, onderwijsvorm en onderverdeling aan de leerling onderwijs hebben verstrekt tijdens het schooljaar in kwestie én die op de deliberatiedatum in functie zijn.

Amtshalve stemgerechtigde leden zijn verplicht om aan de deliberatie deel te nemen, behoudens in geval van:

- gewettigde afwezigheid;
- bewezen overmacht.

Er zijn ook onverenigbaarheden met het lidmaatschap van een delibererende klassenraad, nl. twee concrete gevallen waarin de objectiviteit zou kunnen worden in twijfel getrokken:

- bloed- of aanverwantschap tot en met de vierde graad;
- aan de betrokken leerling(en) privaattlessen of een schriftelijke cursus gegeven hebben.

In principe zal een dergelijk lid, op het ogenblik van de bespreking van de betrokken leerling, de vergadering verlaten.

Reglementaire aandachtspunten

- Ambtshalve stemgerechtigde leden beschikken elk over één stem. Indien er gestemd moet worden, heeft het aantal vakken of lestijden dat een leraar geeft, geen invloed op zijn stemgewicht (zie echter ook punt 4.3.3).
- Een directeur kan zich als voorzitter o.m. laten afvaardigen door elk ander lid van de delibererende klassenraad, stemgerechtigd (bv. de klassenleraar) of niet (bv. de graadcoördinator). Duidt hij een raadgevend lid als voorzitter aan, dan zal dit uiteraard stemrecht verwerven in zijn hoedanigheid van voorzitter van de delibererende klassenraad.
- Een directeur mag zich als voorzitter ook laten afvaardigen door een ander personeelslid van dezelfde inrichtende macht¹⁴. Daar waar de bevoegdheden van directeurs van verschillende scholen gelegen op eenzelfde campus worden herschikt, gebeurt dit wel eens. Het is aangewezen dat dit formeel wordt gemeld aan de inrichtende macht, die dit bekrachtigt. Daartoe volstaat het dat deze beslissing wordt opgenomen in het verslag van de Raad van Bestuur van de VZW.
- Op de vergadering moet het volledige lerarenkorps van de betrokken klassengroep aanwezig zijn, d.w.z. alle leraren die "tijdens het schooljaar in kwestie aan de leerling onderwijs hebben verstrekt". In principe mogen lera-

¹³ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, artikel 5, §§ 2, 3 en 4 (idem).

¹⁴ De klassenraad is immers een emanatie van de inrichtende macht [Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, art. 2, 3° (idem)].

Ook de bevoegdheid om de van rechtswege geldende studiebewijzen toe te kennen, ligt bij de inrichtende machten, zij het op voordracht en na beslissing van de klassenraden (Schoolpactwet van 29 mei 1959, art. 6quater, 1ste lid (idem)).

ren dus niet aanwezig zijn bij de bespreking van leerlingen die behoren tot een klassengroep waaraan zij geen les hebben gegeven.

Uitzondering kan worden gemaakt voor seminaries of vakoverschrijdende projecten (bv. in het kader van de vrije ruimte in de derde graad aso). Het kan immers gebeuren dat leerlingen van eenzelfde klas de keuze krijgen uit verschillende projecten, of dat ze doorheen het schooljaar meerdere projecten volgen georganiseerd door andere leraren, of dat ze een project volgen van een leraar die hen verder geen les geeft ... Het is dan niet altijd duidelijk wie in dergelijke gevallen aanwezig mag en moet zijn op klassenraden. Daarom maakt de reglementering het mogelijk dat de voorzitter van de klassenraad bij het begin van het schooljaar een leraar of een ander persoon die betrokken is bij de begeleiding van de leerling, hiervoor als stemgerechtigd lid aanwijst.

Dezelfde redenering geldt voor de coördinatie of begeleiding van stages en de geïntegreerde proef.

- Algemeen gesteld wordt het stemgerechtigd lidmaatschap van een delibererende klassenraad ook gekoppeld aan het "op de deliberatiedatum in functie zijn". Van deze voorwaarde kan de voorzitter wel afwijken voor tijdelijke personeelsleden, met dien verstande dat het aantal stemgerechtigde leden er niet door kan worden uitgebreid. Dit betekent bv. ook dat een interimaris die een groot deel van het schooljaar aan de betrokken leerlingen les heeft gegeven, op de deliberatie aanwezig kan zijn. In geval er echter effectief zou moeten worden gestemd, kunnen titularis én interimaris gezamenlijk slechts één stem uitbrengen.

Tijdelijke personeelsleden vormen de enige uitzondering op de algemene regel. Een leraar die in de loop van het schooljaar met TBS/58+ of met pensioen gaat, kan dus niet meer bij de deliberatie op het einde van het schooljaar worden betrokken.

- Tijdelijk aangestelde personeelsleden die bij het begin van het nieuwe schooljaar niet opnieuw aangesteld worden, zijn ertoe gehouden deel te nemen aan de delibererende klassenraden die eventueel pas eind augustus plaatsvinden. Hun overeenkomst loopt immers tot het einde van het schooljaar, dus tot 31 augustus¹⁵. Dat ook de reglementering inzake arbeidsongevallen uitdrukkelijk bepaalt dat zij "tijdens de zomervakantie" verzekerd zijn voor activiteiten die verband houden met het voorafgaande schooljaar¹⁶, is een duidelijke aanwijzing voor deze interpretatie.
Indien delibererende klassenraden in gevolge een beroepsprocedure echter pas in september plaats vinden, kunnen tijdelijk aangestelde personeelsleden die sedert 1 september niet opnieuw zijn aangesteld, uiteraard niet worden opgevorderd. Op dat ogenblik is het lid niet langer personeelslid van de school in kwestie en kan het niet worden verplicht om deel te nemen aan de vergadering. Bij niet-deelname is het lid gewettigd afwezig.
- We maken hier ook abstractie van de personeelsleden waarvan de arbeidsovereenkomst verbroken is. Dit geldt o.a. voor personeelsleden (enkel TABD) die ontslagen zijn via artikel 24 van het decreet rechtspositie. Dit gemotiveerd ontslag wordt per aangetekend schrijven meegedeeld aan het personeelslid met ingang van 1 juni en de opzeggingstermijn bedraagt 30 kalenderdagen. Het betekent dat de arbeidsovereenkomst verbroken is op 1 juli. Ook de personeelsleden die ontslagen zijn op basis van tucht of evaluatie op het einde van juni kunnen niet meer betrokken worden bij de delibererende klassenraden in de loop van augustus.
- Een gewettigde afwezigheid van een leraar tijdens een delibererende klassenraad wordt reglementair precies op dezelfde wijze benaderd als een afwezigheid op een gewone schooldag (ziekte, geboorte ...).
- De voorzitter van de delibererende klassenraad en de leraren van de betrokken klassengroep zijn stemgerechtigde leden. Van hen moet de helft plus één aanwezig zijn opdat geldig zou kunnen gestemd worden. Gezien het zeer uitzonderlijk karakter van afwezigheden, is dit aanwezigheidsquorum echter theorie: voltalligheid is de regel!

¹⁵ Decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van sommige personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs en de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding, artikel 5, 6°. <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken > officieuze codificatie van de wetgeving > personeel > administratief statuut > gesubsidieerd onderwijs (uitsluitend).

¹⁶ Ministeriële omzendbrief 13AC/IF/ONG.28.1 van 15 december 1999 betreffende "Arbidsongevallen", punt 1.3.4. <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken > coördinatie van de omzendbrieven > instellingen en leerlingen (niveau-overschrijdend) > personeel > arbeidsongevallen.

- Hoewel de stemgerechtigde leden verplicht zijn om aan de deliberatie deel te nemen (behoudens in geval van gewettigde afwezigheid of bewezen overmacht), tast de ongewettigde afwezigheid van een stemgerechtigd lid op zich de rechtsgeldigheid van de door de delibererende klassenraad genomen beslissing niet aan. Dit veronderstelt o.i. wel dat de inrichtende macht zelf er alles aan gedaan heeft om onwettige afwezigheden te vermijden (bv. tijdig communiceren van deliberatiedata, personeel expliciet op zijn plichten wijzen, ...).
- De graad van bloedverwantschap – belangrijk voor eventuele onverenigbaarheden – wordt berekend door op te klimmen tot de gemeenschappelijke stamvader en vervolgens af te dalen tot bij de persoon waarvoor de graadverwantschap moet worden nagekeken. Een leraar kan dus niet delibereren over zijn kinderen (eerste graad), zijn kleinkinderen of broers en zusters (tweede graad), de kinderen van zijn broers en zusters (derde graad), zijn neven en nichten (vierde graad).
- Een les dient te worden beschouwd als een "privaatles" indien aan de volgende vier criteria gezamenlijk wordt voldaan¹⁷:
 - 1° ze wordt gegeven buiten de gewone lesuren;
 - 2° ze wordt georganiseerd zonder enige rechtstreekse betrokkenheid van de school waar de leerling is ingeschreven, maar berust enkel op een persoonlijk initiatief van de ouders/leerling;
 - 3° ze wordt georganiseerd buiten het gebouwencomplex van de school;
 - 4° ze heeft betrekking op een deel of het geheel van het leerprogramma waarover de leraar op het einde van het schooljaar een uitspraak doet.

Aangezien inhaal-, remediërings- of begeleidingslessen worden georganiseerd binnen schoolverband of met medeweten of zelfs op aandringen van de begeleidende klassenraad, worden ze uiteraard niet als privaattlessen beschouwd.
- In de studierichtingen met in de benaming de component 'topsport' kan de voorzitter van de delibererende klassenraad bij het begin van het schooljaar de topsportschoolcoördinator of de lesgevers in de sportspecifieke trainingsarbeid die – in het kader van het topsportconvenant dat is gesloten tussen de onderwijs- en de sportsector – door de respectieve sportfederaties ter beschikking zijn gesteld, niet alleen als raadgevend (zie verder punt 3.2), maar ook als stemgerechtigd lid aanwijzen.

Aanbeveling

Het begrip overmacht wordt geïnterpreteerd als de niet-toerekenbare onmogelijkheid om zijn verplichting na te komen. Een stemgerechtigd lid is verplicht aanwezig op de vergadering van de delibererende klassenraad (de verplichting die hij moet nakomen). Indien het lid niet aanwezig is, kan zijn afwezigheid enkel als overmacht beschouwd worden indien de reden daarvoor niet aan hemzelf kan worden toegeschreven (de reden ligt dus volledig buiten hemzelf). Bewijzen dat er sprake is van overmacht, is niet evident. Daarom doet men er best zo weinig mogelijk een beroep op.

Als voorbeeld van bewezen overmacht gaf de reglementering vroeger aan: "*een leraar die in diverse klassen of scholen fungeert, kan onmogelijk alle delibererende klassenraadsvergaderingen bijwonen wanneer deze op hetzelfde tijdstip plaatsvinden*". Dit is momenteel niet meer het geval. Volgens het VVKSO blijft dit echter verdedigbaar (tenzij onomstotelijk vast staat dat er slecht gepland werd en/of niet overlegd werd).

¹⁷ Gebaseerd op de brief van de heer G. Vergauwen, bestuursdirecteur Administratie Secundair Onderwijs, van 10 maart 1993 ref. OND/III/2.1/CD/ADS/118/93 betreffende "Het begrip privaattles" (Correspondentie met het VVKSO).

3.2 Niet-stemgerechtigde leden

De stemgerechtigde leden worden desgevallend bijgestaan door personeelsleden die ambtshalve raadgevend, en dus niet stemgerechtigd, zijn. Ze worden aangewezen door de voorzitter van de delibererende klassenraad.

Het gaat over:

- *personeelsleden van de betrokken onderwijsinstelling zelf, nl.:*
 - adjunct-directeur, technisch adviseur-coördinator en/of technisch adviseur;
 - ondersteunend personeel;
 - personeel betrokken bij de psychosociale of pedagogische begeleiding van de leerlingen;
- *externe personen die betrokken zijn bij de psycho-sociale en pedagogische begeleiding van de leerlingen.*

Hoewel raadgevende leden geen stemrecht hebben, gelden toch dezelfde onverenigbaarheden als voor de stemgerechtigde leden.

Reglementaire aandachtspunten

- In plaats van een exhaustieve opsomming van externe raadgevende leden, luidt het nu zeer ruim "*andere personen dan personeelsleden van de onderwijsinstelling in kwestie die bij de psycho-sociale of pedagogische begeleiding van de leerlingen betrokken zijn*".

Daaronder blijven alleszins begrepen:

- in die onderwijsvormen en leerjaren waar een geïntegreerde proef¹⁸ plaatsvindt, de externe juryleden;
- een medewerker van het begeleidend centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB);
- voor de studierichtingen met in de benaming de component 'topsport', één of meer lesgevers in de sport-specifieke trainingsarbeid die, in het kader van het topsportconvenant dat is gesloten tussen de onderwijs- en de sportsector, door de respectieve sportfederaties ter beschikking zijn gesteld.

Maar de voorzitter van de delibererende klassenraad kan nu ook de topsportcoördinator, een GON-begeleider, de OKAN-vervolgcoach ... aanwijzen als raadgevende leden;

- Het CLB heeft het recht om in de school besprekingen en overleg bij te wonen, o.m. over de leerlingen¹⁹. School en CLB hebben in het kader van hun beleidscontract vooraf overlegd welke rol het CLB opneemt in de klassenraden (zie bijzondere bepalingen)²⁰. De praktische afspraken daarover werden genoteerd.

¹⁸ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, art. 56 (idem).

In het 2de leerjaar van de derde graad van het beroeps-, kunst- en technisch secundair onderwijs, in de specialisatiejaren in de derde graad van het beroepssecundair onderwijs en in het 2de leerjaar van de vierde graad wordt, voor vakken die fundamenteel zijn voor de gevolgde studierichting, een geïntegreerde proef afgenomen. Niet alleen de betrokken leraren, maar ook een aantal externe juryleden (aangeduid op grond van hun deskundigheid op het vlak van de te beoordelen kwalificatie) beoordelen deze proef. Alle informatie hierover is te vinden in de Mededeling van 22 januari 2008 over "*De geïntegreerde proef in het voltijds secundair onderwijs*" (M-VVKSO-2008-009).

¹⁹ Decreet van 1 december 1998 betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding, artikel 34, 1ste lid.

<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken > officieuze codificatie van de wetgeving > centra voor leerlingenbegeleiding > organisatie en opdrachten.

²⁰ Mededeling van 7 mei 2009 betreffende "*Beleidscontract school – CLB: bijzondere bepalingen*" (M-VVKSO-2009-025).

Aanbevelingen

- Raadgevende leden staan de stemgerechtigde leden bij tijdens de deliberatie om tot een zo volledig en correct mogelijk beeld van de leerling (kennis, inzichten, vaardigheden, attitudes) te komen. In de praktijk zal de voorzitter van de delibererende klassenraad door de manier waarop hij of zij de deliberatie aanpakt, in grote mate bepalen hoe strikt het onderscheid tussen beide categorieën deelnemers wordt toegepast. Het is evenwel van groot belang dat men bij een beslissing naar een consensus streeft (zie verder punt 4.3.3). Hoewel er een onderscheid wordt gemaakt tussen stemgerechtigde en raadgevende leden, is de stemming facultatief en wordt ze het best zo veel mogelijk vermeden. Aangezien stemgerechtigde en niet-stemgerechtigde leden hetzelfde doel voor ogen hebben – de zorg om de meest zinvolle studie- en/of beroepsloopbaan van de leerling te ontdekken – is een al te strikt onderscheid tussen beide groepen tijdens de deliberatie geen goed idee.
- De aanduiding van raadgevende leden mag niet willekeurig gebeuren. De directeur deelt best vooraf mee wie als niet-stemgerechtigd lid de delibererende klassenraad mag bijwonen, en waarom.
- In de regel is het aangewezen dat een CLB-medewerker betrokken wordt bij de delibererende klassenraad. Zijn aanwezigheid kan aanleiding geven tot nuttige ophelderingen. Zoals gezegd moeten school en CLB hierover afspraken maken.
- Indien de adjunct-directeur, technisch-adviseur-coördinator en/of technisch adviseur(s) in de loop van het schooljaar nauw betrokken waren bij de vorming en de evaluatie van de vorderingen van de leerlingen, kunnen zij een nuttige bijdrage leveren tot het deliberatieproces.
- Veelal wordt op (een lid van) het ondersteunend personeel een beroep gedaan voor de notulen (zie ook punt 6.1). Waar zij betrokken worden bij de leerlingbegeleiding, zal hun bijdrage nog substantiëler zijn.
- De externe juryleden voor de geïntegreerde proef werden aangeduid op grond van hun deskundigheid op het vlak van de te beoordelen kwalificatie. Zij zijn mede belast geweest met de beoordeling van deze geïntegreerde proef. Aangezien deze beoordeling een belangrijk element is in de beslissing van de delibererende klassenraad, is het aangewezen dat deze personen uit de socio-economische middelen raad kunnen geven bij de eindbeoordeling.
- De directeur of zijn afgevaardigde kan ook de personeelsleden die in zijn school betrokken zijn bij de psychosociale en pedagogische begeleiding van de leerlingen, als raadgevend lid bij de delibererende klassenraad betrekken. We denken hierbij bv. aan:
 - de interne pedagogisch begeleider of graadcoördinator: hij is, als volwaardig lid van de pedagogische staf van een school, betrokken bij alle vormen van leerlingbegeleiding. Door zijn betrokkenheid bij de begeleidende klassenraden doorheen het schooljaar in het algemeen en bij het opvolgen van het studiekeuze- en oriënteringsproces van de leerlingen in het bijzonder, en door zijn contacten met ouders en CLB-medewerker(s), kan hij een belangrijke bijdrage leveren tot het nemen van verantwoorde beslissingen.
 - In het kader van begeleiding van allochtone leerlingen kan de aanwezigheid van een personeelslid dat als mentor voor allochtone leerlingen is aangesteld, verhelderend zijn.
 - Ook de extra personeelsleden ingezet voor het geïntegreerd ondersteuningsaanbod (gelijke onderwijskansen) kunnen aanwezig zijn²¹.

²¹ Decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, artikel VI.14.
<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken > officieuze codificatie van de wetgeving > niveau-overschrijdend deel > gelijke onderwijskansen

4 Werking van de delibererende klassenraad

4.1 De deliberatievraag

De voorbije decennia²² is het principe van een toekomstgerichte, een prospectieve delibererende klassenraad meer en meer naar voren gekomen²³. Een leerling wordt als geslaagd beschouwd indien hij *in voldoende mate* de doelstellingen die in het leerplan zijn opgenomen heeft bereikt en aldus bekwaam wordt geacht zijn studies voort te zetten in het volgende leerjaar. Of een leerling een leerjaar "met vrucht" beëindigt, wordt dus in hoofdzaak bepaald door de kansen die, naar het oordeel van de delibererende klassenraad, de leerling heeft om in het volgende leerjaar (al dan niet van dezelfde onderwijsvorm en/of studierichting) te slagen²⁴.

Voor het 2de leerjaar van de derde graad bso, voor de specialisatiejaren in de derde graad bso, voor de Se-n-Se van de derde graad tso-kso en voor het 2de leerjaar van de vierde graad bso, legt het besluit een duidelijke klemtoon op het voldaan hebben voor het geheel van de vorming in dit leerjaar.

Ook in het 2de leerjaar van de derde graad aso, tso en kso beantwoordt de delibererende klassenraad de vraag of de leerling voldaan heeft voor het geheel van de vorming. Prospectieve beschouwingen slaan op de mate waarin de leerling bekwaam wordt geacht zijn studies voort te zetten in het hoger onderwijs.

Uit dit alles blijkt dus dat de verhouding tussen de retrospectieve en prospectieve opvatting over "met vrucht" bij het beoordelen van de leerlingen evolueert naar gelang van het leerjaarniveau. De schoolloopbaan van de leerling zal vooral baat hebben bij een prospectieve benadering. Geleidelijk en rekening houdend met de vorderende studie- en beroepskeuze zullen ook retrospectieve elementen meespelen.

Reglementaire aandachtspunten

- De delibererende klassenraad beantwoordt de leerjaargebonden deliberatievraag op basis van de mate waarin de leerling de *doelstellingen die in het leerplan zijn opgenomen*, heeft bereikt.²⁵

De delibererende klassenraad gaat dus *niet* na of de individuele leerling al of niet de eindtermen heeft behaald. Eindtermen zijn immers minimumdoelen²⁶ die de overheid noodzakelijk en bereikbaar acht *voor een bepaalde leerlingenpopulatie* in het gewoon secundair onderwijs. De eindtermen worden vastgelegd per graad en per onderwijsvorm.

Onder meer met inachtneming van de eindtermen, beschikt elke inrichtende macht voor elk van haar instellingen over de vrijheid de leerplannen vast te stellen en kiest zij vrij haar pedagogische methodes. Met het oog op het waarborgen van het studiepeil keurt de Vlaamse regering deze leerplannen goed.²⁷ Vanuit deze leerplannen oordeelt de delibererende klassenraad of de leerling al dan niet geslaagd is.

²² De toekomstgerichtheid van een delibererende klassenraad werd voor het eerst ingeschreven in het koninklijk besluit van 31 juli 1975 betreffende de organisatie van het secundair onderwijs, later overgenomen in het gelijknamige koninklijk besluit van 29 juni 1984. Uiteindelijk werd dit nog sterker beklemtoond in het besluit van de Vlaamse regering van 13 maart 1991 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs, later bevestigd in het gelijknamige besluit van 19 juli 2002.

²³ Vroeger was de beoordeling in hoofdzaak retrospectief. Men besliste op basis van de eisen van het voorbije schooljaar en verwees ten hoogste impliciet naar de toekomstige schoolloopbaan.

²⁴ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, artikel 38 (idem).

²⁵ Schoolpactwet, art. 6quater, tweede lid (idem).

²⁶ Met minimumdoelen wordt bedoeld: een minimum aan kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, *bestemd voor die leerlingenpopulatie*.

²⁷ Decreet van 18 januari 2002 betreffende de eindtermen, de ontwikkelingsdoelen en de specifieke eindtermen in het voltijds gewoon en buitengewoon secundair onderwijs, art. 4, §1 en 8, §§ 1 en 4.
<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/> > rubrieken > officieuze codificatie van de wetgeving > secundair onderwijs > eindtermen/ontwikkelingsdoelen en leerplannen

- Met het oog op transparante, gemotiveerde beslissingen spreken scholen vaak consistente deliberatiecriteria af over de leerjaren heen. Deze mogen echter niet het karakter aannemen van absoluut bindende regels (zie punt 2.1 hierboven). Indien men opteert voor mathematische criteria (uitgedrukt in percentages, aantal tekorten, al of niet “buispunten”, verschillende puntengewichten ...) moet men er enerzijds over waken dat ze een correcte weergave blijven van het in (on)voldoende mate bereiken van leerplandoelstellingen, en anderzijds de klemtoon op het globale dossier niet in het gedrang brengen. In zijn motivering zal een delibererende klassenraad immers hoe dan ook moeten aantonen dat hij de leerling beoordeeld heeft op al zijn merites, en niet louter op basis van toepassing van de deliberatiecriteria. Daarom zal het louter delibereren op basis van deliberatiecriteria in het secundair onderwijs de toets van de Raad van State niet doorstaan.

Aanbevelingen

- De delibererende klassenraad zal zich op de eerste plaats richten op de onderwijsvorm en/of onderverdeling die volgens de curriculumopbouw *logisch* voortbouwt op het leerjaar in kwestie. Wanneer een negatieve conclusie dreigt, worden eventueel op positieve wijze andere mogelijkheden onderzocht (zie ook punt 5.2).
- In het 2de leerjaar van de derde graad bso, tso en kso, in de specialisatiejaren in de derde graad **bso, in de Se-n-Se van de derde graad tso-kso en in het 2de leerjaar** van de vierde graad bso bestaat een belangrijk prospectief element er in na te gaan in welke mate de leerling bekwaam wordt geacht om in te treden in het beroepsleven op een niveau zoals bepaald in het studierichtingsprofiel en de leerplandoelstellingen.

4.2 De deliberatiegegevens

Om zijn prospectieve en retrospectieve opdracht aan te kunnen, steunt de delibererende klassenraad op een ruime en brede verzameling van gegevens met betrekking tot de leerling en tot het vervolgonderwijs.

4.2.1 Gegevens met betrekking tot de leerling

Het **dossier van de leerling** waar de delibererende klassenraad op steunt, bevat in voorkomend geval²⁸:

- resultaten van proeven, toetsen of examens, die in de loop van het schooljaar door de leraren van de leerling werden afgenomen (zie ook punt 4.4);
- de beslissingen, vaststellingen en adviezen van de begeleidende klassenraad;
- de resultaten van de geïntegreerde proef.

Kortom, de delibererende klassenraad baseert zich op het volledig **dossier** zoals dit doorheen de studieloopbaan van de leerling tot stand is gekomen. Hebben de begeleidende klassenraden op de eerste plaats geregeld vergaderd om de vorderingen van de leerlingen te evalueren, de begeleiding van leerlingen te optimaliseren en, zo nodig, remediërende initiatieven te nemen, dan kunnen uit dit geheel nu conclusies worden getrokken die het besluitvormingsproces in goede banen zullen leiden.

4.2.1.1 Wat bij een onvolledig dossier?

Bepaalde omstandigheden (ziekte,²⁹ heirkraft, fraude³⁰ ...) kunnen er toe leiden dat het dossier niet volledig is. Het komt dan opnieuw aan de klassenraad toe om te bepalen of hij al dan niet over voldoende relevante gegevens beschikt om de deliberatievraag te beantwoorden. Oordeelt hij van niet, dan zijn bijkomende proeven een mogelijkheid (zie verder punt 4.4.2). Een delibererende klassenraad die beslist een onvolledig dossier niet te laten aanvullen door bijkomende proeven, moet kunnen motiveren waarom de leerling in kwestie er niet voor in aanmerking komt.

²⁸ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, artikel 5, § 5 (idem).

²⁹ Mededeling van 13 januari 2005 over “Zorg voor de zieke leerling in de secundaire school”, punt 3.2 (M-VVKSO-2005-003)

³⁰ Mededeling van 19 maart 2008 betreffende “Fraude tijdens proeven en examens” (M-VVKSO-2008-026).

4.2.1.2 *Wat in geval van verandering van school of structuuronderdeel in de loop van het schooljaar?*

Vaak rijst de vraag hoe men een deliberatiedossier samenstelt voor leerlingen die in de loop van het schooljaar van school of structuuronderdeel veranderd zijn. Duidelijk is dat:

- de (nieuwe) begeleidende klassenraad, onmiddellijk na de overgang, moet nagaan voor welke vakken de (nieuwe) leerling moet worden bijgewerkt om de rest van het schooljaar vlot te kunnen volgen. Men neemt ter zake zo nodig een concreet begeleidings-, remediërings-, en/of evaluatie-initiatief.
- de delibererende klassenraad zich uiteindelijk volledig autonoom zal buigen over de deliberatievraag. Aangezien hij die zal beantwoorden op basis van het globale dossier, impliceert dit dat hij, wat de proefwerkresultaten betreft:
 - rekening zal houden met de vakken die ook vóór de overgang werden gevolgd, in zover ze relevant zijn bij het beantwoorden van de deliberatievraag (zonder ze mathematisch op te tellen bij de 'eigen' resultaten);
 - zich, voor vakken die nieuw zijn, uitsluitend zal baseren op de gerealiseerde inhaalbeweging en (uiteraard) de resultaten na de overgang.

Dit zou de ouders en de leerling op het moment van de overstap zo duidelijk mogelijk moeten worden uitgelegd.

4.2.2 **Gegevens met betrekking tot het vervolgonderwijs**

Een goede studiekeuzebegeleiding is mede afhankelijk van de bereidheid van de klassenraden om schooloverstijgend te denken. Wie een leerling wil helpen zijn eigen weg te vinden, wie raad of richtlijnen wil geven, moet natuurlijk zowel een theoretisch inzicht hebben in de algemene structuur van het secundair onderwijs, als een ruime kijk op het feitelijk onderwijsaanbod en de concrete kenmerken en eisen van de onderwijsvormen en de studierichtingen in de eigen school, in de eigen scholengemeenschap en in de streek.

In het secundair onderwijs maken scholengemeenschappen afspraken over een objectieve leerlingeneriëntering en -begeleiding (in samenspraak met het CLB)³¹.

Aanbevelingen

- Het wordt de leraren sterk aanbevolen hun kennis over de algemene structuur (onderwijsvormen, studiegebieden³², structuuronderdelen) en de studieloopbanen in het secundair onderwijs te verruimen.
- Het VVKSO roept ook sterk op om werk te maken van schoolloopbaanbegeleiding in de eigen scholengemeenschap³³. Zo kan de scholengemeenschap in overleg bv. een inventaris van studieprofielen of een studieloopbanenrooster uitwerken. In een dergelijk studieloopbanenrooster inventariseert ze de overgangsmogelijkheden zoals de scholen van de betreffende regio die zelf in de praktijk ervaren. Vanuit alle structuuronderdelen van de scholengemeenschap worden de overgangsmogelijkheden aangegeven naar de structuuronderdelen in het hogere leerjaar. De overgangen worden onderscheiden in een schaalmodel, bv.:
 - *logische overgangen (A)*: overgangen die een rechtstreekse doorstroming mogelijk maken.

³¹ Decreet van 14 juli 1998, zoals gewijzigd, houdende diverse maatregelen met betrekking tot het secundair onderwijs en tot wijziging van het decreet van 25 februari 1997 betreffende het basisonderwijs, artikel 71, 2°. <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken > officieuze codificatie van de wetgeving > secundair onderwijs > decreet secundair onderwijs

³² Een studiegebied is een groep van structuuronderdelen op basis van een inhoudelijke verwantschap en, in het tso-bso, eveneens op basis van een behoefte aan eenzelfde onderwijsinfrastructuur en een uitweg naar eenzelfde beroepssector (Decreet van 14 juli 1998, art. 2, 31° (idem)).

Besluit van de Vlaamse regering van 7 september 1999 betreffende de studiegebieden en structuuronderdelen in het secundair onderwijs. <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken > officieuze codificatie van de wetgeving > secundair onderwijs > organisatie en structuren

³³ Mededeling van 18 december 2007 over "Werken aan schoolloopbaanbegeleiding in de scholengemeenschap" (M-VVKSO-2007-072)

- *haalbare overgangen (B)*: overgangen die zonder voorbehoud mogelijk zijn, zonder daarom echt logisch te zijn. In die gevallen is er geen significante achterstand of is het zo dat de nieuwe school die achterstand structureel opvangt. Van de leerling of van de ouders wordt dus geen inhaalactiviteit verwacht.
- *problematische overgangen (C)*: overgangen die onlogisch zijn wegens onvoldoendes die moeilijk kunnen opgehaald worden. In een aantal gevallen is de overgang wel mogelijk; in andere gevallen moet hij afgeraden worden. Een advies voor een dergelijke overgang moet in ieder geval steunen op een meer dan gewone kennis van de leerling en van de school in kwestie.
Problematische overgangen kunnen dus mogelijk zijn als de leerling uitzonderlijk gemotiveerd is voor de gekozen studierichting, buiten de school relevante kennis of ervaring heeft opgedaan, en/of inhaallessen volgt tijdens de vakantie of tijdens het eerste trimester.
- *haast onmogelijke overgangen (D)*: overgangen die onmogelijk zijn of sterk afgeraden worden ook al zijn ze wettelijk vaak wel toegelaten.

Bij het uittekenen van een studieloopbanenrooster gaat men planmatig te werk.

- Men probeert zicht te krijgen op het studieaanbod volgens een in de scholengemeenschap afgesproken stramien (bv. veronderstelde beginsituatie bij elke studierichting; de reële overstapmogelijkheden; wat moet/kan bijgewerkt worden; voorziene remediëring).
- Men heeft oog voor de complexiteit: studierichtingen met een zelfde naam hebben niet altijd dezelfde inhoud (inkleuring t.g.v. de invulling van het complementair gedeelte, minder sterke profilering t.g.v. samenstellingen...).
- De uiteindelijke bedoeling is het in kaart brengen van de overgangen op scharniermomenten met het oog op een optimale beslissing door de delibererende klassenraad.

4.3 Een optimale deliberatiehouding

4.3.1 Positief en toekomstgericht

Een toekomstgerichte, prospectieve delibererende klassenraad vloeit voort uit de deliberatievraag zelf (zie punt 4.1).

Aanbeveling

De houding van de leden van de delibererende klassenraad moet aansluiten bij de zorg om het ontdekken van de meest zinvolle studie- en/of beroepsloopbaan. Die zorg moet voorrang hebben op het louter sanctioneren van de houding en het werk van de leerling gedurende het voorbije schooljaar. Zonder het belang van degelijke vorming, kennis en vaardigheid uit het oog te verliezen, behoudt bij het beoordelen en oriënteren van een leerling het prospectief denken voorrang op het retrospectieve.

Een goede deliberatiehouding wordt dan ook gekenmerkt door een positieve ingesteldheid en door een bezorgdheid voor elke leerling afzonderlijk.

Reglementair aandachtspunt

In geen geval mogen disciplinaire overwegingen de studiebeoordeling beïnvloeden³⁴. Wangedrag van leerlingen dat door orde- of tuchtmaatregelen werd gesanctioneerd, wordt niet in aanmerking genomen bij het beantwoorden van de deliberatievraag. Een tuchtdossier is één ding, het dossier voor leerlingenbegeleiding en studiebeoordeling iets heel anders. De praktijk wijst uit dat men het vaak moeilijk heeft dit onderscheid toe te passen.

³⁴ Ministeriële omzendbrief SO 64 van 29 juni 1999 betreffende “Structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs”, punt 6.3, derde alinea.
<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex> > rubrieken > coördinatie van de omzendbrieven > secundair onderwijs > instellingen en leerlingen > organisatie

4.3.2 Totale persoonlijkheidsvorming

De delibererende klassenraad ligt in het verlengde van de leerlingenbegeleiding doorheen het schooljaar en steunt op het dossier van de leerling zoals dit doorheen de studieloopbaan van de leerling tot stand is gekomen. Bij het beoordelen van de leerling zal de delibererende klassenraad dan ook letten op verschillende aspecten van diens persoonlijkheid, m.n. de op grond van het leerplan bijgebrachte kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes.

Aanbeveling

De leerling verdient beoordeeld te worden vanuit zijn globale vorming, het totaal van zijn talenten en aanleg. Dit betekent dat het accentueren van sterktes of zwaktes in een of ander vak, in een onderdeel van deze of gene leerstof, op zichzelf niet doorslaggevend kan zijn.

Reglementaire aandachtspunten

- De reglementering bepaalt dat “het met vrucht beëindigen van leerjaren van het voltijds secundair onderwijs niet noodzakelijk gebonden is aan het slagen voor afzonderlijke toetsen, examens of proeven over een deel of het geheel van de vorming”.³⁵ Daarom moet een delibererende klassenraad zijn beslissingen steeds baseren op alle relevante gegevens in het dossier van de leerling. Een klassenraad zal volgens de Raad van State dan ook wel “specifieke redenen moeten hebben om een oriënteringsattest C af te leveren aan een leerling die voor slechts één vak cijfermatig onderdoet”.³⁶

Een loutere verwijzing naar slechts één tekort is – zelfs wanneer men omstandig motiveert waarom de resultaten voor dat ene vak over het gehele jaar (zowel wat dagelijks werk als proefwerken betreft) ondermaats zijn – als motivering op zichzelf ontoereikend. De delibererende klassenraad mag zich bij zijn beraadslaging immers niet zonder meer fixeren op het tekort voor één vak, maar moet de andere concrete gegevens van het dossier afwegen tegenover dit ene tekort.³⁷ Met een blik op het globale dossier zullen toch wel enkele van de volgende elementen betrokken moeten worden bij de motivering:

- de aard van het vak zelf (bv. zijn aandeel in de totale studie, zijn belang voor de gekozen studierichting);³⁸
- de inhoudelijke analyse van de (het) vaktekort(en): welke leerplaninhouden werden niet verworven?
- de resultaten op andere vakken (als er al geen andere tekorten zijn, zullen er in vele gevallen wel zwakke resultaten zijn die in de deliberatie betrokken worden);
- het globale jaarresultaat over alle vakken heen;
- de aangeboden remediëring voor “probleemvakken”, en het resultaat daarvan;
- eerdere adviezen van de begeleidende klassenraad;
- ...

Kan de delibererende klassenraad de motivering niet baseren op deze elementen, dan is het logisch dat hij zich beperkt tot een advies (dat vanzelfsprekend niet bindend is).

- De vraag rijst welke repercussies de indeling van een lessentabel in basisvorming (B), specifiek (S) en complementair gedeelte (C) heeft op het benaderen van de leerling vanuit het globale dossier.

Wanneer een school ervoor opteert om in de eigen lessentabel voor een B- of S-vak meer uren dan het aanbevolen minimum van de VVKSO-lessentabel in te richten, dan betreft het gewoon uren basisvorming of specifiek gedeelte. Deze uren kunnen worden besteed aan de optimale realisatie van de basisdoelstellingen van het leer-

³⁵ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, artikel 57 (idem)

³⁶ R.v.St., Vanlook, nr. 153.126, 22 december 2005
R.v.St., Van Montfort, nr. 167.732, 13 februari 2007

³⁷ R.v.St., Meulenijzer, nr. 132.028, 3 juni 2004

³⁸ R.v.St., Vanlook, nr. 153.126, 22 december 2005
R.v.St., Callebaut, nr. 185.638, 13 maart 2008

plan, of aan verdiepings- of uitbreidingsdoelstellingen. Een redelijke verhouding tussen basis en verdieping/uitbreiding is dan van belang (zie verder punt 4.4.1).

Daarnaast kunnen ook complementaire vakken worden aangeboden. Ze komen niet voor als B- of S-vak. Voor complementaire vakken die door het VVKSO worden aanbevolen, zijn ook leerplannen ter beschikking (al dienen ze niet door de onderwijsinspectie te worden goedgekeurd). Voor andere dient te worden gewerkt op basis van een schoolleerplan. Ook complementaire vakken zijn een onderdeel van het globale dossier van de leerling. Ze mogen niet geïsoleerd worden benaderd. De mate waarin een complementair vak meespeelt tijdens een delibererende klassenraad, zal wel afhankelijk zijn van de specifieke deliberatievraag die, afhankelijk van het leerjaar, wordt gesteld. Het (relatief) belang ervan zal bij betwisting moeten worden aangetoond.

Voorbeelden

- De resultaten die een leerling van het 1ste leerjaar A behaalt voor AV Klassieke studiën (keuzegedeelte!), zullen uiteraard bepalend zijn voor zijn verdere mogelijkheden voor de "klassieke" basisopties, later studierichtingen, in de volgende leerjaren.
- Als men het complementair gedeelte aanwendt om een blokstage in te richten, dan zal de stage-evaluatie uiteraard mee bepalen of de leerling de nodige kennis, vaardigheden en attitudes heeft verworven om als beginner in het beroep te kunnen stappen waar de gevolgde opleiding voor opleidt.

4.3.3 Streven naar consensus

Hoewel er een onderscheid wordt gemaakt tussen stemgerechtigde en raadgevende leden, is de stemming facultatief.

Aanbevelingen

- Na onderzoek van alle gegevens zal de delibererende klassenraad tot een beslissing trachten te komen door het nastreven van een consensus. Geen enkel vak mag de pretentie hebben alleen beslissend te zijn. Geen enkele leraar heeft een vetorecht. Alle leraren moeten tijdens een delibererende klassenraad de kans krijgen om over een leerling hun persoonlijke beoordeling te geven; zij zullen die beoordeling evenwel nooit opdringen. Rekening houdend met de inbreng van de raadgevende leden, moeten zij als collega's samen overleggen tot ze overeenstemming bereiken. Een grote verantwoordelijkheid berust hier bij de voorzitter van de delibererende klassenraad.
- Om de kans op polarisatie rond bepaalde vakken of mensen te vermijden, moet een stemming (al of niet geheim) afgeraden worden. De stemming mag slechts als een uitiem beslissingsinstrument worden aangewend. Wanneer de voorzitter van de delibererende klassenraad laat overgaan tot de stemming, beslist hij eerst of er al dan niet geheim wordt gestemd. Elk stemgerechtigd lid moet aan de stemming deelnemen en hierbij zijn verantwoordelijkheid opnemen. Onthoudingen moeten een hoge uitzondering blijven.

Reglementaire aandachtspunten

- Wanneer de voorzitter van de delibererende klassenraad de stemming onvermijdelijk acht, dan beschikt elk stemgerechtigd lid, ongeacht het aantal lestijden dat hij in de betrokken klassengroep voor zijn rekening neemt, over één stem.³⁹
- In geval van een stemming, stemt de voorzitter telkens onmiddellijk mee⁴⁰.
- Wanneer de helft plus één van de stemgerechtigde leden akkoord gaan met een ontwerp-beslissing, is deze beslissing als meerderheidsbeslissing rechtsgeldig.
- Indien er een gelijk aantal pro- en contrastemmen is uitgebracht, spreekt men van staking van stemmen. De stem van de voorzitter is dan doorslaggevend⁴¹.

³⁹ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, artikel 5, § 2, 1° (idem).

⁴⁰ Ministeriële omzendbrief SO 64 van 29 juni 1999, punt 6.3 (idem).

4.3.4 Conclusie

Een positieve en toekomstgerichte houding, aandacht voor de totale persoon en streven naar consensus zouden als componenten van een goede deliberatiehouding moeten aanwezig zijn, zowel bij het toekennen van oriënteringsat- testen als bij het toekennen van studiebewijzen die een bepaald civiel effect impliceren.

Uiteraard kan dat opzet maar lukken, waar de leraren hun leerlingen het hele schooljaar door hebben begeleid, waar de moeilijkheden van de leerling tijdig onderkend werden, waar hulp geboden werd. De begeleidende klassenraad helpt een opgroeiende jonge mens zijn gaven en talenten te ontdekken en te benutten. Hierop dient het evaluatiesys- teem dan ook gericht te zijn.

4.4 Het evaluatiesysteem

4.4.1 De betekenis van proefwerken

Doorheen het schooljaar worden leerlingen geëvalueerd vanuit verschillende bedoelingen, o.m. om:

- tussentijds zicht te krijgen op de wijze waarop de leerling vordert doorheen het leerproces. Men heeft hierbij zowel oog voor de leerresultaten als voor de leerstrategieën. Deze feedback is belangrijk voor de leerling zelf (om te weten waar hij staat), maar biedt de leerkrachten ook de mogelijkheid om de leerling hetzij te remediëren (aangepaste oefeningen, inhaallessen, sticordi-maatregelen⁴², ...) hetzij te heroriënteren;
- tussentijds zicht te krijgen op de kwaliteit van de onderwijsleersituatie. Leerkrachten kunnen aan de hand van de evaluatiegegevens van hun leerlingen beslissen om het onderwijsleerproces bij te sturen (tempo en/of werkvoor- men aanpassen, ...);
- na te gaan of een leerling in voldoende mate de leerplandoelstellingen (kennis, inzichten, vaardigheden en atti- tudes) heeft bereikt om al dan niet te kunnen overgaan naar een volgend leerjaar en/of een van rechtswege gel- dend studiebewijs te behalen dat een bepaald civiel effect impliceert (getuigschrift, studiegetuigschrift, diploma, certificaat van een Se-n-Se-opleiding).

In deze tekst benaderen wij evaluatie vooral vanuit deze laatste doelstelling. Dit impliceert dat de **leerplandoelstel- lingen steeds het uitgangspunt** vormen **van evaluatie**.

Evaluatie behoort tot de pedagogische vrijheid, maar een goede toets of proef beantwoordt aan de volgende criteria:

- *valide*: de beoordeling is representatief voor en conform met de doelstellingen in het leerplan;
- *betrouwbaar*: de beoordeling wordt niet beïnvloed door toevalsfactoren (zoals het moment waarop men evalu- eert, wie evalueert, andere externe factoren ...);
- *transparant*: de leerling weet hoe hij zal worden beoordeeld.

De inrichtende machten bepalen zelf of ze evalueren op basis van examens of proeven, *hoe* ze dat doen, en *wan- neer*. Alleen de geïntegreerde proef is in bepaalde eindjaren bso, tso, kso verplicht⁴³.

⁴¹ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, art. 5, § 7 (idem).

⁴² Mededeling van 6 juni 2007 over "Leerlingen met leerstoornissen in het secundair onderwijs", punt 7.2.1.1 (M-VVKSO-2007- 027).

⁴³ Ministeriële omzendbrief SO 64 van 29 juni 1999, punt 8.1.1 (idem).

Mededeling van 22 januari 2008 over "De geïntegreerde proef in het voltijds secundair onderwijs", punt 4 (M-VVKSO-2008-009).

Reglementaire aandachtspunten

- Het gebeurt dat men werkt met een basis-uitbreidingsmodel. Het aanbieden van uitbreidings- (kwantitatieve benadering) of verdiepingsdoelstellingen (kwalitatieve benadering)⁴⁴ kan gepaard gaan met een interne differentiatie binnen dezelfde klassengroep. Het gaat echter om één leerplan. Met het oog op een optimale evaluatie is vooral een redelijke verhouding tussen basis en verdieping/uitbreiding van belang. Enkele voorbeelden.
 - In de eerste graad is het oude onderscheid tussen a- en b-leerplannen voor wiskunde, Frans en Engels (afhankelijk van de gekozen basisoptie) vervallen. Deze actualisering van de leerplannen is gebeurd in het licht van de visie op de eerste graad.⁴⁵ In de nieuwe leerplannen wordt differentiatie ingebouwd nodig voor een goede oriëntering van de leerlingen. Wat zijn de consequenties voor de deliberatie? Indien het “falen” van een leerling voor het betrokken vak nagenoeg uitsluitend te wijten zou zijn aan tekorten voor de verdieping/uitbreiding, dan kan men natuurlijk moeilijk concluderen dat de betrokken leerling niet in voldoende mate de doelstellingen die in het leerplan zijn opgenomen, bereikt heeft. Uiteraard zal dit wél een belangrijk gegeven zijn voor het advies, bv. voor de vervolgstudies. In realiteit zal dit echter nauwelijks voorkomen. Immers, bij een redelijke verhouding tussen basis en verdieping/uitbreiding zal het tekort quasi zeker medebepaald worden door hiaten in de basisleerstof. Desgevallend kan dit worden aangetoond op basis van een oplijsting van niet-verworven (fundamentele) leerplaninhouden. Zie ook de bijlage M-VVKSO-2003-033-B05.
 - In de tweede graad aso kunnen scholen – uitgezonderd voor Sportwetenschappen aso en Wetenschappen aso – voor wiskunde vrij kiezen voor leerweg (4) en/of leerweg (5). Het onderscheid tussen beide leerwegen is vooral gelegen in de complexiteit van de te behandelen problemen, modellen en toepassingen, én in het verschillende niveau waarop de wiskunde-inhouden bestudeerd worden (verdieping). Er worden in dit vijfde lesuur ook nieuwe inhouden toegevoegd (uitbreiding). Deze inhouden leggen echter geen hypotheek op de aansluiting in de derde graad.⁴⁶ We kunnen ons dan ook moeilijk voorstellen dat de richting van een bepaalde deliberatie-uitspraak louter zou gebaseerd zijn op de evaluatie voor dit 5de uur. Scholen kunnen het B-vak wiskunde (4) voor bepaalde leerlingen dus met een extra-lesuur uitbreiden (hetzij als remediëring (d.i. meer tijd om hetzelfde te verwerken), hetzij als uitbreiding met een aantal bijkomende items bovenop leerweg 4, hetzij als uitbreiding met al de verdiepings- en verbredingsdoelen die in leerweg 5 zitten). Hier geldt dezelfde redenering als in het vorige voorbeeld. Bij een redelijke verhouding tussen basis en verdieping/uitbreiding zal een mogelijk tekort voor wiskunde quasi zeker medebepaald worden door hiaten in de basisleerstof. Is dit het geval, dan kan worden aangetoond dat de betrokken leerling niet in voldoende mate de doelstellingen die in het leerplan zijn opgenomen, bereikt heeft (eventueel aan te tonen op basis van een oplijsting van niet-verworven (fundamentele) leerplaninhouden). Is dit het geval, dan zal het alleen een belangrijk gegeven zijn voor het advies, bv. voor de vervolgstudies. Zie ook de bijlage M-VVKSO-2003-033-B06.

Als een delibererende klassenraad een uitspraak doet over al dan niet slagen van het leerjaar, dan is het uiteindelijk echter vooral van belang dat hij oog heeft voor het “globale dossier”, een samenspel van de verschillende vakken (zie punt 4.3.2 hierboven).

- Om een redelijke verhouding tussen basis en verdieping/uitbreiding in het betrokken proefwerk te realiseren, is het logisch dat men vertrekt van eenzelfde basisproefwerk. Aan leerlingen die verdieping/uitbreiding kregen, kunnen extra vragen worden voorgelegd.

⁴⁴ *Uitbreidingsdoelstellingen* hebben betrekking op het aanbieden van extraleerstof. *Verdiepingsdoelstellingen* beogen een hoger beheersingsniveau. In sommige leerplannen vindt men aanduidingen terug als “U” (= uitbreiding) en “V” (= verdieping). Het basis-uitbreidingsmodel mag ook niet worden geïnterpreteerd als een model van eindtermen naast eigen leerplandoelstellingen (zie ook punt 4.1, eerste reglementair aandachtspunt).

⁴⁵ Mededeling van 30 november 2005 over “Werken in de eerste graad” (M-VVKSO-2005-158)

⁴⁶ Indien men te sterk zou differentiëren, zou de nadruk op een ruime gemeenschappelijkheid en op uitstel van studiekeuze onder druk komen te staan.

Aanbevelingen

- De betrouwbaarheid van de studiebeoordeling wordt bevorderd door een verantwoorde *spreiding* van deze proeven over het schooljaar:
 - sommige scholen opteren voor het organiseren van proeven op het einde van een wel omschreven periode (trimester, semester). Men doet dit vanuit de overtuiging dat men dan grondiger kan nagaan of de leerling een synthetisch en globaal overzicht en inzicht in de leerstof heeft verworven. In hogere leerjaren waar men de slaagkansen in (ten minste één vorm van) het hoger onderwijs moet inschatten, is het belangrijk dat men ook zicht heeft op de mate waarin de leerling grote leerstofgehelen kan verwerken;
 - andere scholen evalueren op elk moment dat dit voor het betrokken vak zinvol is. Omdat leerresultaten niet alleen iets zeggen over de leerling, maar ook over het onderwijsleerproces zelf, heeft dit het voordeel dat men zo nodig vlug kan bijsturen.
Om te vermijden dat de "fouten" die leerlingen maken te vroeg betrokken worden bij het beoordelingsproces, dat de leerling constant onder een zekere evaluatiedruk staat, zullen sommige scholen de tussentijdse evaluatiemomenten t.a.v. de eindbeslissing zoveel mogelijk sanctievrij houden. Een dergelijke houding stuurt aan op het begeleiden van het leerproces van de leerling. Een tussentijdse "stand van zaken" wordt aangegrepen om de leerling beter te ondersteunen in zijn studieloopbaan;
 - er zijn ook scholen die beide benaderingswijzen combineren door slechts enkele vakken gezamenlijk te evalueren in een afgebakende periode en de andere vakken te evalueren tijdens de lessen zelf.
- Uiteindelijk zal de optimale wijze van evalueren mede afhankelijk zijn van de *doelstellingen* inherent aan de specifieke graad, onderwijsvorm en/of studierichting, kortom van de situering van het leerjaar in de schoolloopbaan.
Zo is het duidelijk dat in het bso en in alle aanvangsleerjaren tussentijdse evaluatiestappen zeer belangrijk zijn en het groeperen van proefwerken tot een minimum kan worden beperkt. Later, in bepaalde hogere leerjaren en zeker in het aso, zal de wenselijkheid van gegroepeerde proefwerken aan belang winnen.
In elk geval moet duidelijk gesteld worden dat het afnemen van proefwerken niet de doelstelling van het onderwijs is. Aan proefwerken moet een minimale tijd worden besteed, opdat een maximum aan tijd overblijft voor lessen, voor klassenwerk en het begeleiden van leren⁴⁷.
- Vanuit verschillende motieven kiezen sommige scholen, op basis van hun pedagogische vrijheid, voor het clusteren van verschillende "vakken" tot één geheel of – soms ook omgekeerd – voor het opsplitsen van een "vakleerplan" (één cluster) in verschillende onderdelen. In het eerste geval gaat het vaak om de realisatie van een pedagogisch concept, nl. vakkenintegratie. In beide gevallen kunnen ook meespelen: de opdrachten van leraren, duidelijkheid naar leerlingen, het verhogen of verkleinen van het relatief gewicht met het oog op bepaalde deliberatiecriteria... Elke keuze die in de lijn ligt van de modaliteiten van het leerplan, is mogelijk. Vooraf moet de klassenraad wel inschatten hoe hij dit vertaalt naar de deliberatievraag, maar dit steeds bekeken vanuit het globale dossier. Voor de leerling en de ouders moet in elk geval van meet af aan duidelijk zijn hoe dit wordt concreetiseerd naar toetsen, proefwerken, quotering (transparantie).
- Vanuit hun pedagogische vrijheid kunnen scholen, als ze dat wensen, ook in de derde graad aso van de leerlingen een eindwerk vragen, vergelijkbaar met de zgn. geïntegreerde proef. Deze mag in de resultaten van de leerling worden verrekend. M.a.w. de verplichting om in eindleerjaren bso, kso en tso een geïntegreerde proef te organiseren, houdt niet de onmogelijkheid in om in het aso een eindwerk te vragen. Dit persoonlijk werk van de leerling kan zeer relevant zijn voor een deliberatievraag die o.m. is toegespitst op de vraag of hij bekwaam kan worden geacht zijn studies voort te zetten in het hoger onderwijs. Het is wel evident dat het studiereglement in voorkomend geval de betekenis en de impact van het eindwerk in de derde graad aso beschrijft.
- De leerplandoelstellingen vormen steeds het uitgangspunt van de evaluatie. Naast doelen op het gebied van kennis, inzichten en vaardigheden, worden meestal ook een aantal *attitudes* nagestreefd.

De evaluatie van attitudes is echter geen gemakkelijke zaak. Ze zou vooral een kans moeten zijn voor een positieve (zelf)evaluatie van de leerlingen, zodat leerlingen kunnen groeien. Men mag niet blijven vast steken in wei-

⁴⁷ Deze gedachte is uitgewerkt in de Algemene Pedagogische Reglementering voor het voltijds secundair onderwijs Nr. 4 betreffende "Het goed gebruik van de schooltijd" (M-VVKSO-2002-085).

nig objectieerbare indrukken, maar men moet kunnen terugvallen op vaststellingen van concreet gedrag waarin de attitude zich (niet) manifesteert.

Er is een verschil in benadering tussen:

- attitudes die in het verlengde liggen van het studierichtingsprofiel, en
- leerattitudes die men, bv. in het kader van leren leren, nastreeft (zoals orde, medewerking...).

Het ligt voor de hand dat **attitudes die in het verlengde liggen van het studierichtingsprofiel**, meegenomen worden in de eindbeoordeling. Dit kan echter alleen op voorwaarde dat:

- het studiereglement uitdrukkelijk bepaalt dat de evaluatie van deze attitudes een element is in de studiebeoordeling;
- er vanuit het lerarenteam aan deze attitudes werd gewerkt (bv. doorheen stages, in de geïntegreerde proef);
- de leerling/ouders geregeld geïnformeerd werden over de evolutie (op basis van concrete beschrijvingen via bv. het individueel stagedossier, geformuleerde werkpunten, aangeboden remediëring).

Vooraf in de lagere leerjaren wensen sommige scholen, bv. in het kader van leren leren, bepaalde **leerattitudes** te evalueren zoals orde, medewerking ...

In dit geval moet het lerarenteam vooraf bepalen aan welke attitudes het zal werken. Deze attitudes moeten acceptabel, vormbaar, evalueerbaar en remedieerbaar zijn. Ze worden het best beperkt gehouden. Leerling en ouders zijn vooraf op de hoogte.

Aangewezen is om over attitudes aan de leerling en de ouders te rapporteren in de vorm van beschrijvingen van concrete gedragingen (en deze niet te kwantificeren). Alleszins moet worden vermeden dat men niet verder komt dan het melden van negatieve zaken. In dit geval wordt de grens met het sanctioneren van leerlingengedrag dat hinderlijk is voor het onderwijsgebeuren, erg smal; en dan komt men eerder terecht in het ordereglement...

Het "aftrekken van punten" bij leerlingen die niet in orde zijn, is dus om twee redenen af te raden. Vooreerst dreigt de studiebeoordeling beïnvloed te worden door een sanctionerende maatregel; en dit kan niet. Op de tweede plaats is een dergelijke mathematische (negatieve) vertaling moeilijk hard te maken. Eventuele fraude⁴⁸ buiten beschouwing gelaten, kan het "aftrekken van punten" alleen verantwoord worden wanneer bv. de indieningstermijn van een bepaalde taak om ongegronde redenen werd overschreden. Het tijdsbestek waarin de taak dient te worden afgewerkt, is immers ook een onderdeel van de opdracht: wie meer (te veel) tijd nodig heeft dan voorzien, kan dan ook slechts een deel van de punten verwerven.

De kans is groot dat de studiehouding zich laat voelen in de beoordeling van het dagelijks werk. Ook daarom kan dit nooit een doorslaggevend element zijn bij de eindbeoordeling, maar enkel een aanvullend of versterkend motief.⁴⁹

Het is dus in elk geval af te raden dergelijke leerattitudes sterk te laten mee spelen tijdens een deliberatie, ook omdat er nauwelijks nog een verband is met leerplandoelstellingen, die eigenlijk het uitgangspunt moeten zijn van de evaluatie en deliberatie.

- Ten slotte moet men er zich van bewust zijn dat de interpretatie van deze evaluatiegegevens niet altijd eenvoudig is. Men moet zich hoeden voor een al te mathematische benadering van de leerresultaten. Hoofdzaak is niet het optellen van de opeenvolgende resultaten, maar wel het interpreteren van hun evolutie vanuit het volledige leerlingdossier en het inschatten van eventuele onvoldoendes naar het volgende leerjaar toe.

4.4.2 Een visie op bijkomende proeven

De reglementering⁵⁰ bepaalt dat deliberatiebeslissingen in beginsel genomen worden uiterlijk op 30 juni van het betrokken schooljaar. Dit vormt de algemene regel, er van uitgaande dat de klassenraad de leerling afdoende kent en weet wat hij waard is, na hem gedurende een volledig schooljaar te hebben begeleid en geëvalueerd.

⁴⁸ Mededeling van 19 maart 2008 betreffende "Fraude tijdens proeven en examens" (M-VVKSO-2008-026)

⁴⁹ R.v.St., Beuk, nr. 197.061, 20 oktober 2009

Deze reglementering sluit niet uit dat deze termijn voor individuele gevallen kan worden verlengd tot uiterlijk de eerste schooldag van het daaropvolgend schooljaar. In uitzonderlijke gevallen kan het besluitvormingsproces toch langer lopen dan gebruikelijk. Tijdens deze periode kan de delibererende klassenraad bijkomende gegevens verwerven.

Aanbevelingen

- Het twee-zittijdensysteem werd destijds afgeschaft om het belang van begeleiding en remediëring centraal te stellen. De redenering is de volgende.

Over het hele schooljaar heen wordt een evenwichtig stelsel van klassenoefeningen, persoonlijk werk en evaluatie uitgebouwd dat over vele aspecten van de vordering van de leerling klaarheid kan brengen. De daaraan gekoppelde foutenanalyse biedt een aanknopingspunt voor remediëring en bijsturing (zowel op het vlak van studiemethoden, probleemaanpak, attitudes, ... als op het vlak van de leerinhouden). Men houdt ook rekening met studie-inzet en motivatie van de leerling. Het bewaken van de evolutie van de schoolcijfers leidt er toe dat tijdige problemen kunnen worden onderkend.

In een tekst over de delibererende klassenraad op het einde van het schooljaar kan niet genoeg worden beklemtoond dat de informatie over het onderwijsleerproces in de loop van het schooljaar prioritaire aandacht geniet. Het evaluatiesysteem en de begeleiding door de klassenraad maken een aangepast optreden tijdens het schooljaar mogelijk, waardoor elke resterende onvoldoende op het einde van het schooljaar onmiddellijk correct kan worden ingeschat. Normaal mag dan ook verwacht worden dat de delibererende klassenraden inderdaad uiterlijk op 30 juni van het betrokken schooljaar beslissen over oriënteringsattesten en/of **studiebewijzen die een bepaald civiel effect impliceren**. Waar begeleidende klassenraden goed gefunctioneerd hebben, waar leraren hun leerlingen gevolgd, geleid en gesteund hebben, zijn normaal voldoende gegevens aanwezig om tot een besluit te kunnen komen. Bij het beantwoorden van de deliberatievraag zal een "herexamen" weinig nieuwe informatie toevoegen. Dit past eerder in een retrospectieve visie op delibereren waarbij de leerling uitsluitend beoordeeld werd op wat hij gepresteerd had.

- Bij de delibererende klassenraad kan toch blijken dat voor bepaalde leerlingen een definitieve beslissing twijfelachtig en/of onmogelijk is. De gegevens in het **dossier van de leerling** zijn ontoereikend (bv. er werden (te veel) proefwerken gemist wegens ziekte of heirkraft) of niet eenduidig (bv. de resultaten van vakken in een bepaalde vakkencluster zijn tegenstrijdig). De leraren vinden het aangewezen dat er extra gegevens worden verworven. De delibererende klassenraad kan dan bijkomende proeven laten afleggen. Het is duidelijk dat dit zeer uitzonderlijk zal gebeuren.
- Scholen die een hoog percentage bijkomende proeven hebben, houden wellicht vanuit een zekere traditie vast aan het retrospectief evaluatiesysteem. Dit kan niet. Daarbij moet echter opgemerkt worden dat een evaluatie- en deliberatiesysteem pas goed kan functioneren wanneer het gedragen en gesteund wordt door het gehele schoolteam. Het is gevaarlijk om louter vanuit externe druk zijn systeem drastisch om te gooien, zolang men niet overtuigd is van het belang van de prospectieve benadering met klemtoon op continue begeleiding. Vanuit deze invalshoek zouden deze scholen toch actief moeten streven naar een ernstige inkrimping van het aantal bijkomende proeven.
- Bij het organiseren van bijkomende proeven moeten in elk geval de volgende principes worden gerespecteerd:
 - de delibererende klassenraad heeft steeds de plicht alles in het werk te stellen om reeds in juni tot een besluit te komen. Een bijkomende proef is een uitzonderlijk redmiddel voor een klassenraad die in eer en geweten vaststelt niet over voldoende gegevens te beschikken om tot een beslissing te komen. Ze is niet de normale afloop van een schooljaar. Ze betekent niet dat de leerling een tweede kans krijgt. Leerlingen en ouders kunnen ze dan ook niet als een recht opeisen;
 - een bijkomende proef kan in geen geval als straf gehanteerd worden voor een falen vreemd aan de eigenlijke deliberatievraag;
 - in de hogere leerjaren is een retrospectief aspect herkenbaar aanwezig. Vanuit de overtuiging dat de leerling een leeftijd heeft bereikt waarop hij in staat is een persoonlijke studie-inspanning te leveren, kan men

⁵⁰ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, artikel 37 (idem).
Ministeriële omzendbrief SO 64 van 29 juni 1999, punt 8.1.2 (idem).

hem dan soms via een bijkomende proef het bewijs laten leveren dat hij die uitdaging aankan. Maar de inhoud van deze proef moet afgestemd zijn op de individuele noden van de leerling. Enige begeleiding is daarbij aangewezen. Alleen de onderdelen waarin hij gefaald heeft, of de oefeningen waarin hij nog noodzakelijke vaardigheid te verwerven heeft, vormen de inhoud van de bijkomende proef;

- het is niet verantwoord leerlingen een bijkomende proef te laten afleggen in de loop van de eerste 25 dagen van de zomervakantie;
 - de school moet vooraf – na overleg in de schoolraad – via het schoolreglement aan leerlingen en ouders duidelijk maken in welke omstandigheden bijkomende proeven mogelijk zijn: alleen om gewettigde afwezigheden tijdens proefwerken op te vangen, of ook voor het wegwerken van onvoldoendes die de delibererende klassenraad aan het twijfelen hebben gebracht. Dit kan variëren naar gelang van het leerjaar en/of de graad en/of de onderwijsvorm en/of de basisoptie/beroepenveld(en)/studierichting.
 - Het is wenselijk dat scholen die tot dezelfde scholengemeenschap behoren, overleggen over hun visie op bijkomende proeven om te komen tot een betere afstemming.
- Na het afnemen van de bijkomende proe(f)(ven), zal de voltallige delibererende klassenraad opnieuw moeten samenkomen, om te beraadslagen over de nieuwe globale situatie van de leerling *met inachtneming van al de resultaten en gegevens die reeds in juni voorlagen*. Of hij het leerjaar met vrucht beëindigt, hangt immers af van het samenspel van alle gegevens en uitslagen.

4.4.3 Alternatieven

Ook wanneer bij de delibererende klassenraad blijkt dat een definitieve beslissing moeilijk is, moet men niet noodzakelijkerwijze teruggrijpen naar een bijkomende proef. In dit verband beveelt het Verbond de volgende alternatieven aan.

4.4.3.1 De waarschuwing

Men kan ervoor opteren bij twijfel toch een positieve beslissing te nemen en de leerling één jaar respijt te geven: de leerling krijgt een "waarschuwing", mag naar het volgende leerjaar overgaan en krijgt één jaar tijd om een onvoldoende bij te werken. Komt er binnen het jaar, ondanks permanent begeleiden en remediëren door de leraren, geen merkbare positieve evolutie, dan kan dit mede leiden tot de toekenning van een oriënteringsattest B of C.

De waarschuwing wordt opgenomen in het schriftelijk advies (zie punt 5.1).

Reglementaire aandachtspunten

- Een waarschuwing geven voor één of meer vakken heeft geen juridisch bindende gevolgen voor de klassenraad van het volgende schooljaar. Zeker bij verandering van school zal het effect wellicht gering zijn. De (nieuwe) delibererende klassenraad zal hoe dan ook opnieuw autonoom kunnen beslissen.
- De leerling en de ouders moeten via het schoolreglement op de hoogte worden gebracht van de impact en betekenis van een waarschuwing, bv. met een formulering als: "*Je krijgt één jaar tijd om bij te werken. De school zal je hierbij helpen. Komt er echter geen merkbare positieve evolutie, dan kan men het volgende schooljaar onmogelijk even soepel zijn*".

Aanbevelingen

- Een waarschuwing zal vooral een afdoend middel zijn voor leerlingen die onvoldoendes hebben wegens een opvallend gebrek aan inzet. Ze kan gecombineerd worden met een vakantiewerk (zie punt 4.3.2). Leerlingen die zich inzetten, maar het, al dan niet wegens bijzondere omstandigheden, moeilijk hebben voor één of een paar vakken worden wellicht beter geholpen door een heroriëntering of een vakantiewerk. Voor hen zal een waarschuwing eerder contraproductief zijn.
- Hoewel een waarschuwing geen juridisch bindende gevolgen heeft voor de klassenraad van het volgende schooljaar, zou het jammer zijn dat de nieuwe begeleidende klassenraad in deze waarschuwing geen belangrijk signaal zou zien voor opvolging en begeleiding.

- Indien de leerling tijdens het schooljaar dat volgt op een waarschuwing, niet positief evolueert, dan is een oriënteringsattest A inhoudelijk moeilijk te verantwoorden. Ook hier mag de delibererende klassenraad zich echter niet vast laten zetten door een al te mathematische benadering. Elk oriënteringsattest B of C moet immers worden gemotiveerd vanuit een afweging van *alle* concrete gegevens in het dossier van de leerling (zie punt 4.3.2 hierboven) zodat een verwijzing naar de waarschuwing alleen niet zal volstaan.

4.4.3.2 *Het vakantiewerk*

Bij de toekenning in de maand juni van een oriënteringsattest A of B, kan de delibererende klassenraad van oordeel zijn dat een leerling best een onderdeel van de leerstof van een of ander vak nog gedurende de vakantie zou uitdiepen of op peil houden. De leerling beëindigt zijn leerjaar met vrucht, kan met inachtneming van een eventuele clause overgaan, maar krijgt een vakantiewerk mee.

Een vakantiewerk is steeds facultatief, neemt het statuut aan van een aanbeveling of remediëring. Het kan niet worden opgevat als een verplicht of intrinsiek onderdeel van het schooljaar dat pas op 1 september daaropvolgend van start gaat. Het ligt echter voor de hand dat de klassenraad van het volgende schooljaar niet geheel abstractie zal maken van de wijze waarop dit werk desgevallend werd uitgevoerd.

Het vakantiewerk wordt opgenomen in het schriftelijk advies (zie punt 5.1).

Reglementaire aandachtspunten

- Net zoals de waarschuwing bindt ook het vakantiewerk de klassenraad van het volgende schooljaar niet. Het effect zal zeker bij verandering van school gering zijn.

Maar niets houdt de nieuwe begeleidende (en straks delibererende) klassenraad tegen om – binnen zijn autonome en discretionaire bevoegdheid – de kwaliteit van het afgeleverde vakantiewerk te plaatsen in de eigen begeleidingsstrategie (en de specifieke deliberatievraag zoals die zich straks zal stellen).

Zo kan de klassenraad niet of slecht gemaakte vakantiewerken van het vorige schooljaar zien als een ernstig (negatief) element. Wat echter niet kan, is bv. een automatische omzetting van niet of slecht gemaakte vakantiewerken in een waarschuwing; dan begeeft men zich immers op het terrein van de vorige delibererende klassenraad. Evenmin mag men het vakantiewerk mathematisch mee verrekenen in nieuwe resultaten (bv. in het "dagelijks werk" van de eerste periode van het daaropvolgend schooljaar); dan krijgt men immers een vertekening van die resultaten.

- De leerling en de ouders moeten via het schoolreglement op de hoogte worden gebracht van de impact en betekenis van een vakantiewerk, bv. met een formulering als: "*De kwaliteit van het afgeleverde werk alsmede de ernst waarmee het werd uitgevoerd, kunnen reeds belangrijk zijn voor het volgende schooljaar*".
- Indien het schoolteam tot gezamenlijke afspraken kan komen over de impact van een vakantiewerk, is het uiteraard wel aan te bevelen dat deze worden geëxpliciteerd naar de ouders en de leerlingen toe. Zij kunnen deze dan – cf. de geciteerde passage uit het schoolreglement – achteraf in principe niet betwisten.

Aanbevelingen

- Een vakantiewerk is vooral aangewezen voor leerlingen die zich wel inzetten, maar die het, al dan niet wegens bijzondere omstandigheden, moeilijk hebben voor één of een paar vakken.

Leerlingen die onvoldoendes hebben wegens een opvallend gebrek aan inzet, worden wellicht beter (ook) gestimuleerd door een waarschuwing.

- Hoewel een vakantiewerk geen juridisch bindende gevolgen heeft voor de klassenraad van het volgende schooljaar, toch zou deze zijn verantwoordelijkheid niet opnemen indien hij het vakantiewerk niet zou laten aanknopen met opvolging en begeleiding, wellicht ook zelfs met remediëring.
- Het vakantiewerk mag geen sanctie, geen straf, ook geen verkapte "waarschuwing" zijn; het is wel een studiehulp. De opgave kan dus niet lukraak aangeduid worden, maar moet met zorg uitgekozen worden, en wel zo dat aan de noden van elke individuele leerling tegemoet wordt gekomen.

- Van de leraar wordt verwacht dat hij het vakantiewerk met aandacht zal nazien en beoordelen. Het resultaat wordt zo nodig expliciet met de leerling besproken. De terugkoppeling inzake opdrachtanalyse, inhoudelijke verwerking en/of gevolgde aanpak is een belangrijke zorg.

5 Concrete beslissingsmodaliteiten

Wanneer een delibererende klassenraad oordeelt dat een leerling al dan niet toegelaten kan worden tot een volgend leerjaar, formuleert hij deze beoordeling in de vorm van een beslissing die resulteert in een oriënteringsattest A, B of C. Deze beslissing kan worden aangevuld met een schriftelijk advies. De beslissing, reglementair opgelegd, is een juridische uitspraak. Het advies is een waardevol hulpmiddel.

5.1 Het schriftelijk advies

De delibererende klassenraad is bevoegd om adviezen te verstrekken die aansluiten bij de genomen beslissing, o.a.:

- raadgevingen inzake studie- en werkmethoden;
- een waarschuwing voor vak(ken) waaraan het volgende schooljaar extra aandacht dient te worden geschonken;
- concrete individuele suggesties om vastgestelde onvoldoendes of zwakke punten weg te werken;
- suggesties voor het voortzetten van de studies.

Reglementair aandachtspunt

Een advies, hoe gefundeerd ook, is uiteraard niet bindend, al kan men hopen dat er rekening mee wordt gehouden.

Aanbevelingen

- Het is wenselijk dat de delibererende klassenraad een geschreven advies voor de betrokken leerling en zijn ouders formuleert, telkens als de leerling voor een keuze staat. Het advies is zelfs een onontbeerlijke aanvulling van een uitgereikt oriënteringsattest B of C. Dergelijk advies zal ook aan een A-attest worden toegevoegd, wanneer dit nuttig wordt geacht.
- Wanneer een leerling een leerjaar met vrucht beëindigt (A- of B-attest), betekent dit nog niet dat hij elke onderwijsvorm en/of basisoptie, beroepenveld(en) of studierichting die juridisch openblijft, ook werkelijk aankan. Hij moet immers rekening houden met zijn aanleg, zijn studiemotivatie, zijn vroeger studiepakket, zijn resultaten en de reële overgangsmogelijkheden. Het advies kan daar op ingaan.
- Wanneer een leerling een leerjaar zonder vrucht beëindigt (C-attest), betekent dit nog niet dat het wenselijk is om dezelfde basisoptie, beroepenveld(en) of studierichting over te doen. Dit zal alleen het geval zijn wanneer men meent dat de bekwaamheden in aanleg aanwezig zijn, maar nog onvoldoende ontwikkeld zijn. Zo niet, is een heroriëntering dringend gewenst. Het advies moet dit verduidelijken.
- Bij het formuleren van een advies zal men er rekening mee houden dat talenten en geschiktheden vatbaar zijn voor ontwikkeling, als ze op aangepaste wijze worden aangesproken. Men mag de leerling niet te vlug de gemakkelijkste weg opsturen.
- Het advies groeit uit vaststellingen die al gedurende het schooljaar in de begeleidende klassenraad en met de leerling en zijn ouders werden besproken. De medewerking van het CLB is daarbij van bijzonder belang. Het advies zal aan het einde van het schooljaar aan de leerling en zijn ouders worden meegegeeld en toegelicht.
- Zelfs als de mening van de delibererende klassenraad omtrent het verdere studieverloop van de leerling overeenstemt met de visie van de betrokkene en van zijn ouders, blijft het formuleren van een advies zinvol, omdat het meer informatie bevat dan het aanduiden van een studieweg en omdat het de keuze van de leerling en van zijn ouders bevestigt.

5.2 De oriënteringsattesten A, B en C

Beslissen over een oriënteringsattest A, B of C is een andere zaak: het is een juridische uitspraak doen. Belangrijk is hier de bindende waarde van de aard van het attest (A, B of C) en, bij een attest B, daarenboven van de termen van de clausule⁵¹.

Het **oriënteringsattest A** biedt de leerling de mogelijkheid om conform de toelatingsvoorwaarden over te stappen naar het volgende leerjaar in welke onderwijsvorm en/of (basisoptie, beroepenveld(en) of) studierichting dan ook.

Het **oriënteringsattest C** verplicht de leerling het leerjaar over te zitten. Hij kan hierbij – zo hij aan de toelatingsvoorwaarden voldoet – wel veranderen van onderwijsvorm en/of basisoptie, beroepenveld(en) of studierichting.

Een leerling krijgt een **oriënteringsattest B** wanneer hij het leerjaar met vrucht beëindigt en tot een volgend leerjaar mag worden toegelaten behalve in bepaalde onderwijsvormen of basisopties of studierichtingen. Daardoor wordt het mogelijk dat een leerling zijn studies verder kan zetten in een richting die meer tegemoet komt aan zijn bekwaamheden en interesse. Zeer in het bijzonder biedt deze formule kansen voor leerlingen, die gezien hun inzet en mogelijkheden, weinig baat vinden bij het zittenblijven. De invoering van het oriënteringsattest B heeft een middenweg geopend tussen de totale mislukking en de volharding in een niet meer geschikt geachte richting.

De delibererende klassenraad kan de onvoldoendes in een bepaald domein acteren, kan tevens de gunstige verworvenheden en ontwikkelingen erkennen en valorisatiemogelijkheden bieden. De studieduur wordt nietodeloos verlengd. Het gevoel van mislukking en van twijfel aan eigen kunnen wordt voorkomen. De leerling wordt geholpen in het uitstippelen van een gunstige studieloopbaan.

Reglementaire aandachtspunten

- De redactie van een oriënteringsattest B moet in alle omstandigheden met de grootste omzichtigheid gebeuren. Als bijlage **M-VVKSO-2003-033-B02** geven we enkele voorbeelden van formuleringen van de clausule met de vermelding van wat die formulering afsluit en openlaat. Dit sluit ook in dat de delibererende klassenraad een zo duidelijk mogelijke kijk heeft op de omvang van de richtingen die hij afsluit en/of openlaat.
- De clausulering is een groepsbeslissing. Ze kan niet opgelegd worden door een bepaalde leraar. De delibererende klassenraad heeft te oordelen over de globale situatie van de leerling. De hele klassenraad en elk lid ervan neemt tenslotte de hele verantwoordelijkheid op zich, in de overtuiging hiermee de beste dienst aan de leerling te bewijzen.
- In de derde graad kan het oriënteringsattest B alleen worden toegekend in het 1ste leerjaar van de derde graad tso. *Een clausulering op het einde van het 1ste leerjaar van de derde graad aso, kso of bso is dus onmogelijk.*

Dit betekent dat in het 1ste leerjaar van de derde graad aso, kso en bso – anticiperend op de toelatingsvoorwaarden tot het 2de leerjaar van de derde graad – de volgende vragen moeten worden beantwoord:

- Wordt de leerling bekwaam geacht zijn studies voort te zetten in – in principe dezelfde studierichting van – het 2de leerjaar van de derde graad in hetzelfde studiegebied?
Zo ja, oriënteringsattest A.
Zo neen, oriënteringsattest C.
- Indien oriënteringsattest A, zijn er ernstige medische, psychische, sociale of onderwijskundige redenen die maken dat de betrokken leerling toch beter zou veranderen van studierichting, studiegebied en/of onderwijsvorm?
Zo ja, waar naartoe en waarom?

In het 1ste leerjaar van de derde graad tso kan (alleen) geclausuleerd worden voor het “*technisch secundair onderwijs*”. De leerling wordt dan verwezen naar een bso-studierichting van hetzelfde studiegebied. Let op: dit kan dus enkel in studiegebieden die zowel tso- als bso-studierichtingen bevatten. Men moet er zich ook rekenschap

⁵¹ In het schoolreglement dient wel de mogelijkheid geboden te worden om in beroep te gaan tegen de beslissingen van de delibererende klassenraad.

van geven dat de toelating onderworpen is aan een gunstige en gemotiveerde beslissing van de toelatingsklassenraad van het 2de leerjaar van de derde graad bso.

In het 1ste leerjaar van de derde graad tso kan ook niet geclausuleerd worden voor bepaalde tso-studierichtingen. Ongeacht de mogelijkheid van bijkomende proeven, zal de delibererende klassenraad hier dus de volgende vragen beantwoorden:

- Wordt de leerling bekwaam geacht zijn studies voort te zetten in – in principe dezelfde studierichting van – het 2de leerjaar van de derde graad tso?
Zo ja, oriënteringsattest A.
Zo neen: zie verder.
 - Wordt de leerling bekwaam geacht zijn studies voort te zetten in een bso-studierichting van hetzelfde studiegebied?
Zo ja, oriënteringsattest B (met clausule voor "tso").
Zo neen, oriënteringsattest C
 - Indien oriënteringsattest A of B, zijn er ernstige medische, psychische, sociale of onderwijskundige redenen die maken dat de betrokken leerling toch beter zou veranderen van studiegebied en/of onderwijsvorm?
Zo ja, waar naartoe en waarom?
- Een clausulering wijzigt in geen enkel opzicht de reglementaire toelatingsvoorwaarden. Bij een nieuwe inschrijving zal de directeur de algemene structuur waaruit de leerling komt, raadplegen. Het is hem ook aanbevolen contact op te nemen met de school die het oriënteringsattest B heeft afgeleverd en kennis te nemen van de redenen die de clausulering hebben gemotiveerd. Die gegevens kunnen de toelatingsklassenraad, waar nodig, helpen zijn werk met zorg te verrichten.
 - De clausulering belet de leerling niet het leerjaar over te doen en op die wijze toch als regelmatige leerling in een reeds ingeslagen studierichting te blijven.
 - De reglementering bepaalt uitdrukkelijk dat men bij toelating van een leerling tot een bepaald leerjaar overeenkomstig de toelatingsvoorwaarden, enkel rekening mag houden met het oriënteringsattest en de daarop eventueel vermelde beperkingen van het *onmiddellijk lagere* leerjaar of, indien het gaat om de overgangen van het beroepsvoorbereidend leerjaar naar het 2de leerjaar van de eerste graad of van het bso naar een andere onderwijsvorm, van *hetzelfde* leerjaar. Een clausule blijft t.a.v. het onmiddellijk hogere resp. zelfde leerjaar dus geldig in de tijd.

Zij kan op twee wijzen worden weggewerkt of geneutraliseerd:

- voor de leerlingen die het leerjaar dat zij met vrucht beëindigen, wensen te herbeginnen in een andere onderwijsvorm en/of basisoptie of studierichting waarin zij niet werden toegelaten ingevolge de beperking vermeld op het oriënteringsattest B van het onmiddellijk lager leerjaar, kan de toelatingsklassenraad van het leerjaar dat zij wensen te volgen, deze beperking opheffen.

Voorbeeld

Een leerling krijgt op het einde van het 2de leerjaar van de tweede graad een B-attest met uitsluiting voor het aso/kso/tso. Hij behaalt het daaropvolgend schooljaar een oriënteringsattest A in het 1ste leerjaar van de derde graad bso. De toelatingsklassenraad van het 1ste leerjaar van de derde graad tso kan de clausule voor tso nu opheffen, zodat de leerling er regelmatig kan "overzitten".

- wanneer een leerling die voor een zelfde leerjaar over meer dan één oriënteringsattest beschikt ingevolge het overzitten van dit leerjaar, mag hij zich op het meest gunstige oriënteringsattest beroepen voor de toelating tot het hoger leerjaar.

Voorbeeld

Een leerling krijgt op het einde van het 2de leerjaar van de tweede graad aso een B-attest met uitsluiting voor het aso/kso/tso. Omdat hij de stap naar het bso te groot vindt, zit hij hetzelfde leerjaar over en behaalt een oriënteringsattest B met uitsluiting voor het aso. De leerling kan nu overgaan naar een 1ste leerjaar van de derde graad kso/tso.

Aanbevelingen

- Het toekennen van een oriënteringsattest B gebeurt met constructieve bedoelingen. Het wordt ook wel de geclausuleerde bevordering genoemd: de leerling vervolgt zijn ontwikkeling en groei; hij is geslaagd, al is de ruimte waarin hij voor verdere richtingen kan opteren versmald. De school moet de ouders en de leerling overtuigen van dit positief aspect en de waarde van dit attest.
- Het toekennen van een oriënteringsattest B moet goed overwogen worden. Het mag geenszins als een gemakkelijksoplossing worden gehanteerd.
- De delibererende klassenraad zal zich in de eerste plaats richten op de onderwijsvorm en/of onderverdeling die volgens de curriculumopbouw logisch voortbouwt op het leerjaar in kwestie. Ondanks de aanvaardingsplicht, clausuleert hij dus niet met het oog op de algemene toelatingsvoorwaarden. We mogen niet evolueren naar een systeem waarbij in sommige studierichtingen nagenoeg uitsluitend B-attesten worden gegeven.
- De clausulering mag de verdere studiekeuze van de leerling niet meer beperken dan duidelijk nodig is. Waar het kan zal de delibererende klassenraad dus slechts één enkele studierichting uitsluiten of een zo eng mogelijke waaier richtingen. Hij zal pas met grote omzichtigheid een hele onderwijsvorm uitsluiten. Hij dient zich in zijn clausuleringen in ieder geval te beperken tot die studieloopbanen waarop hij een duidelijk zicht heeft.

In het verleden clausuleerden vele scholen dan ook uitsluitend voor de structuuronderdelen die ze zelf aanboden. Sommige ouders/leerlingen probeerden dit te omzeilen door een analoge studierichting van hetzelfde studiegebied te gaan volgen in een andere school. Toen de scholen zich bij hun inschrijvingsbeleid nog niet gehinderd wisten door een decretaal inschrijvingsrecht, werden deze leerlingen – op basis van objectief omschreven pedagogische redenen – dan vaak toch niet ingeschreven in het structuuronderdeel dat ze wensten te volgen. Nu dit niet meer kan, is o.i. het enige alternatief de schooloverstijgende clausulering. We hebben reeds gepleit voor het uitwerken van studieloopbanenroosters op het niveau van de scholengemeenschap. De uiteindelijke bedoeling hiervan is het in kaart brengen van de overgangen op scharniermomenten met het oog op (her)oriëntering door de delibererende klassenraad en het formuleren van gepaste adviezen en clausuleringen. Zo lijkt het ons evident te zijn dat de delibererende klassenraad, die wil besluiten tot een oriënteringsattest B omdat hij een logische overgang op het niveau van de eigen school wil afsluiten, zich ook buigt over de vraag of logische overgangen op het niveau van de andere scholen van de scholengemeenschap dan wel mogelijk zouden zijn.

Voorbeeld

Een school biedt in de derde graad alle studierichtingen aan van het studiegebied Handel uitgezonderd Informaticabeheer tso. Deze laatste studierichting wordt wel aangeboden in een andere school van de scholengemeenschap. Het studieloopbanenrooster beschouwt de overgang van het 2de leerjaar van de tweede graad Handel tso naar het 1ste leerjaar van de derde graad Informaticabeheer tso als een logische overgang. Logischerwijze wordt een clausulering voor Boekhouden-informatica tso, uitgesproken op het einde van het 2de leerjaar van de tweede graad Handel tso, dan ook aangevuld met Informaticabeheer tso.

- Bij de uitreiking van een oriënteringsattest B moet de delibererende klassenraad in de motivering van zijn beslissing de redenen kenbaar maken waarom de leerling, die eigenlijk wel geslaagd is, in de ogen van de klassenraad toch de toegang tot welbepaalde onderwijsvormen of studierichtingen moet worden ontzegd.⁵² Deze motieven kunnen voortvloeien uit een analyse van de behaalde resultaten (op welke vakken behaalt de leerling tekorten of zwakke resultaten?) of niet-behaalde leerplandoelstellingen die noodzakelijk zijn om de studies voort te kunnen zetten in een bepaalde onderwijsvorm of studierichting van het volgende leerjaar.
- Een B-attest in het 1ste leerjaar van de derde graad tso verwijst de leerling door naar een bso-studierichting van hetzelfde studiegebied. Het heeft echter slechts reële uitwerking na een gunstige en gemotiveerde beslissing van de toelatingsklassenraad van het 2de leerjaar van de derde graad bso. Ook daarom zijn duidelijke afspraken vooraf binnen de school en scholengemeenschap belangrijk.

⁵² R.v.St., Bergen, nr. 162.921, 28 september 2006

6 De notulen en het proces-verbaal

Van de beslissingen van de delibererende klassenraad wordt een proces-verbaal opgemaakt en worden er notulen gehouden⁵³.

- Het proces-verbaal bevat de lijst van de geslaagde en niet-geslaagde leerlingen.
- De notulen bevatten een synthese (samenvatting) van de elementen die tot de beslissingen hebben geleid, waaronder eventueel het resultaat van een stemming.

6.1 De notulen

Het is reglementair verplicht de elementen die bepalend zijn voor de beslissingen van de delibererende klassenraad te synthetiseren en te notuleren. Eigenlijk gaat het hoofdzakelijk om een weergave van de doorslaggevende gegevens uit het concrete leerlingdossier. **Voor de (inhoudelijke) motiveringsplicht verwijzen we verder naar punt 7.**

Reglementaire aandachtspunten

- Notulen moeten in voorkomend geval het resultaat van de stemming bevatten. Uiteraard gaat het alleen om het globale resultaat, niet over de hoofdelijke stemmen.
- Notulen bevatten in voorkomend geval ook waarschuwingen, vakantiewerken, bijkomende proeven, adviezen.
- Notulen worden steeds door de voorzitter en drie leden van de delibererende klassenraad ondertekend.
- Er zijn nieuwe, afzonderlijke notulen noodzakelijk in geval van:
 - een (eventuele) nieuwe beraadslaging op basis van bijkomende proeven (ook per klas of per leerjaar);
 - een nieuwe voltallige vergadering(en) als gevolg van een beroepsprocedure. Veranderingen aanbrengen aan de oude notulen moet als een vervalsing ervan beschouwd worden.
- Aangezien een delibererende klassenraad – in het kader van openbaarheid van bestuur – wordt beschouwd als een bestuursinstantie⁵⁴, kunnen de ouders steeds inzage vragen en/of om een fotokopie verzoeken van de notulen. Uiteraard kunnen zij alleen een specifiek belang aantonen t.a.v. hun eigen kind en zou de expliciete kennisgeving van de notulen over de andere leerlingen een inbreuk zijn op hun privacy.
- De notulen van de delibererende klassenraad dienen dertig jaar bewaard te blijven in het schoolarchief.

Aanbevelingen

- Het notuleren gebeurt liefst nog tijdens de deliberatievergadering zelf. Het kan de taak zijn van de klassenleraar, maar kan het best toevertrouwd worden aan een toegevoegde secretaris, veelal iemand van het ondersteunend personeel.
- De wijze waarop deze notulen worden opgemaakt, is vrij. Als bijlage **M-VVKSO-2003-033-B01** vindt u een voorbeeld. Vooral bij beslissingen die kunnen worden aangevochten, is het handig te kunnen teruggrijpen naar de notulen. Daarom volstaat voor A-attesten een nuchtere verwijzing naar genoemd dossier, terwijl voor B- en C-attesten een omstandige gesynthetiseerde verantwoording meer dan wenselijk is. Aangezien de expliciete kennisgeving van de notulen over de andere leerlingen echter een inbreuk zou zijn op hun privacy, is het vanuit deze optiek aangewezen om B- of C-attesten te notuleren en te verantwoorden op een *individueel* syntheseblad.
- Wanneer de eindbeoordeling niet in dezelfde lijn ligt als de beoordeling van de geïntegreerde proef, is het sterk aan te raden in de notulen te verantwoorden waarom.

⁵³ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, art. 5, § 6 (idem).

⁵⁴ Decreet van 26 maart 2004 betreffende openbaarheid van bestuur, *B.S. 1 juli 2004*.
<http://www.vlaanderen.be/openbaarheid> > Decreet van 26 maart 2004.

- Aangezien aan een definitieve beslissing verschillende vergaderingen van de delibererende klassenraad kunnen voorafgaan (bijkomende proeven, betwisting), is het aan te raden de notulen te dateren op de effectieve delibereerdatum. Aldus kan het chronologisch verloop van deze vergaderingen achteraf worden bewezen.

6.2 Het proces-verbaal

Er dient verder ook een proces-verbaal te worden opgemaakt. Dit bevat een overzicht van de geslaagde en niet-geslaagde leerlingen.

Reglementaire aandachtspunten

- Op het proces-verbaal komen uitsluitend regelmatige leerlingen voor⁵⁵.
- De wijze waarop processen-verbaal worden opgemaakt, is reglementair vastgelegd. De verplichte modellen moeten strikt worden toegepast⁵⁶. Dit impliceert dat elk proces-verbaal van een delibererende klassenraad gedateerd moet worden op 30 juni.
- Leerlingen voor wie het besluitvormingsproces eind juni nog niet kon worden afgerond, komen in tegenstelling tot de notulen, niet op dit (eerste) proces-verbaal voor.

Van de nieuwe beraadslaging op basis van bijkomende proeven moet een (tweede) proces-verbaal opgesteld worden. Dit nieuwe proces-verbaal vermeldt enkel de namen van de leerlingen voor wie het besluitvormingsproces na 30 juni diende door te lopen. Elke leerling kan immers slechts op één proces-verbaal voorkomen. Dit (tweede) proces-verbaal wordt gekenmerkt als een "addendum" aan het eerste en wordt er gewoon aan toegevoegd.

- De processen-verbaal worden steeds door de voorzitter en drie leden van de delibererende klassenraad ondertekend.
- Een beroepsprocedure kan ertoe leiden dat de delibererende klassenraad opnieuw moet samenkomen om te oordelen of hij zijn oorspronkelijke beslissing al dan niet handhaaft.

Wanneer de beslissing niet wordt gewijzigd, wordt er in tegenstelling tot de notulen geen nieuw proces-verbaal opgemaakt.

Wanneer de beslissing wel wordt gewijzigd, moeten alle gegevens van de betrokken leerling op het initieel proces-verbaal door middel van een volle lijn worden geschrapt en "zie addendum" worden vermeld. De uiteindelijke beslissing wordt dan vastgelegd bij een proces-verbaal - addendum.

- Afhankelijk van het tijdstip kunnen de leerlingen waarvoor na betwisting de delibererende klassenraad een andere beslissing heeft genomen (in de praktijk mogelijk tot 20 september) én de leerlingen die het voorwerp van een langer besluitvormingsproces hebben uitgemaakt (mogelijk tot de eerste dag van het daaropvolgend schooljaar), al dan niet worden vermeld op "eenzelfde" proces-verbaal – addendum.
- De processen-verbaal van de delibererende klassenraden dienen dertig jaar bewaard te blijven in het schoolarchief.

Aanbeveling

De processen-verbaal moeten op het einde van de vergadering, ter zitting nog, door de voorzitter en drie leden van de delibererende klassenraad ondertekend worden.

⁵⁵ Eén uitzondering: op het einde van het aanvangsleerjaar van een graad kunnen vrije leerlingen als geslaagd worden beschouwd om over te gaan naar het tweede leerjaar van die graad, zij het met vermelding van een tijdelijk voorbehoud in afwachting van de regularisatie van de toelatingsvoorwaarden tot dit aanvangsleerjaar via de "centrale examencommissie".

⁵⁶ Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999, punt 8.2.5 en bijlage 19 (idem).

7 Motiveringsplicht

7.1 Algemene houding

Een delibererende klassenraad neemt t.a.v. een individuele leerling telkens een individuele beslissing die op basis van de elementen aanwezig in het dossier van de leerling, moet worden gemotiveerd. **Een motivering vloeit dus steeds voort uit de feitelijke gegevens die aanwezig zijn in het deliberatiedossier.** Daar kan steeds naar terug worden gegrepen.

Algemeen gesteld wordt van de scholen echter niet verwacht dat ze op het einde van het schooljaar elke beslissing zeer omstandig motiveren. Via de motivering moeten de leerling en/of zijn ouders wel kunnen nagaan op welke doorslaggevende elementen de beslissing van de klassenraad gebaseerd is. In de meeste gevallen zal een verwijzing naar de resultaten en hun verhouding tot de globale resultaten (dus eigenlijk de evaluatiegegevens op het schoolrapport) volstaan als motivering. Bij een eventuele betwisting kan deze motivering worden verfijnd en uitgebreid op basis van andere elementen die aanwezig zijn in het dossier (evolutie, belang van bepaalde vakken voor de gekozen studierichting, ophijsting van niet-verworven leerplaninhouden, aangeboden remediëring ...).

Reglementaire aandachtspunten

- Specifiek bij de toekenning van een oriënteringsattest B moet blijken waarom de leerling niet bekwaam wordt geacht zijn studies voort te zetten in de afgesloten structuuronderdelen of onderwijsvormen. Er moet dus een band kunnen worden gelegd tussen de behaalde resultaten (specificatie van de vakken met tekorten of zwakke resultaten, link met het studierichtingsprofiel) en de niet-behaalde leerplandoelstellingen enerzijds, en de aanvangsvereisten van de geclausuleerde structuuronderdelen of onderwijsvormen anderzijds.⁵⁷ Uit de motivering moet blijken dat dit zorgvuldig werd afgewogen.⁵⁸
- De motivering moet blijik geven van een positieve en toekomstgerichte houding van de delibererende klassenraad. In geen geval mogen disciplinaire overwegingen de studiebeoordeling beïnvloeden. Zie punt 4.3.1 hierboven.
- Uit de motivering moet blijken dat de delibererende klassenraad aandacht heeft gehad voor de totale persoon. Zo mag hij zich niet zonder meer fixeren op het tekort voor één vak, maar moet hij de andere concrete gegevens van het dossier steeds afwegen tegenover dit ene tekort.⁵⁹ Zie punt 4.3.2 hierboven.
- Wanneer de punten toegekend bij een mondelinge proef, zouden worden betwist, zal de betrokken examinator moeten kunnen aantonen hoe hij tot die punten is gekomen.⁶⁰ Daartoe zal hij een reconstructie moeten kunnen maken van het proefwerk (op basis van een schriftelijke voorbereiding van de leerling en/of van de eigen nota's (van de examinator)), enz. .

Dezelfde redenering geldt eigenlijk ook t.a.v. de evaluatie van praktische proeven, de geïntegreerde proef, kunstvakken...

In geval van een zwak resultaat wordt dit best van meet af aan ingecalculeerd.

- In geval van een onvolledig dossier, kan de delibererende klassenraad van mening zijn dat er voldoende relevante gegevens voorliggen om een oriënteringsattest B of C uit te reiken. Wanneer hij het niet nodig acht een onvolledig dossier te laten aanvullen door bijkomende proeven, moet hij expliciet motiveren waarom de leerling in kwestie er niet voor in aanmerking komt. Zie punt 4.2.1.1 hierboven.

⁵⁷ Een inventaris van studieprofielen of een studieloopbanenrooster, uitgewerkt door de scholengemeenschap, is een handig hulpmiddel (zie punt 4.2.2 hierboven).

⁵⁸ R.v.St., Bergen, nr. 162 921, 28 september 2006.

⁵⁹ R.v.St., Meulenijzer, nr. 132.028, 3 juni 2004

⁶⁰ R.v.St., Pauwels, nr. 175.279, 2 oktober 2007.

Aanbevelingen

- Gezien het individueel karakter van de toekenning van oriënteringsattesten B of C, mag men bij de verantwoording hiervan niet vervallen in stijlformules (die vaak voortvloeien uit voorbeeld- of standaardformuleringen). Dit neemt niet weg dat die de klassenleraar of secretaris van een delibererende klassenraad wel een houvast kunnen bieden bij de verwoording van de motivering. Cruciaal is echter dat er *concrete elementen, aanwezig in het dossier van de leerling*, worden aangevoerd. Daarom biedt het individueel syntheseblad, toegevoegd als bijlage M-VVKSO-2003-033-B01, een goed stramien. De belangrijkste elementen die leiden tot een beslissing, zijn opgenomen: resultaten van de vakken waarop zwak of onvoldoende gepresteerd werd, de oorzaken van/opmerkingen bij deze resultaten, de doorslaggevende redenen waarop de beslissing gesteund is.
- Wanneer verwijzingen naar beslissingen, vaststellingen en adviezen van de begeleidende klassenraad zouden worden betwist, moet hun feitelijke juistheid blijken uit bv. nota's in het rapport, een uitnodiging voor het oudercontact met vermelding van de reden, een terugkoppeling in de schoolagenda... Men mag in zijn motivering dus niet vervallen in algemene uitspraken; deze moeten desgevallend kunnen worden gestaafd op basis van documenten. Kan men dit niet, dan houdt men dergelijke gegevens beter buiten de motivering.

7.2 Formalisering van een document waarin een synthese ligt vervat van de elementen die hebben geleid tot een oriënteringsattest B of C

Wanneer de delibererende klassenraad aan een bepaalde leerling een oriënteringsattest B of C heeft toegekend, is bij de mededeling hiervan aan de leerling en/of zijn ouders echter ook nog "*nadere verklaring*" vereist. "*Door de school zal dan ook aan deze personen een document moeten worden overhandigd waarin een synthese ligt vervat van de elementen die hebben geleid tot de beslissing in hoefde van de leerling*". Een mondelinge toelichting volstaat niet.⁶¹

Daarnaast zal de school in dit document de leerling en/of zijn ouders "*ook herinneren aan de in het schoolreglement opgenomen bepalingen inzake de beroepsmogelijkheid tegen een omstreden beslissing*".⁶² Een loutere verwijzing naar de bepalingen die opgenomen zijn in het schoolreglement, is minimaal. Volgens sommigen impliceert de openbaarheidsregelgeving echter dat de loutere verwijzing naar een andere vindplaats niet volstaat, en moeten de beroepsmodaliteiten in de kennisgeving van de beslissing zelf opgenomen zijn.⁶³

Reglementair aandachtspunt

Er mag geen informatie worden verstrekt die toelaat een vergelijking te maken met beslissingen die werden genomen over andere leerlingen. Uitsluitend informatie die de betrokken leerling en/of ouders rechtstreeks aanbelangt, dient ter beschikking te worden gesteld. De openbaarmaking (aan derden) van bestuursdocumenten die een beoordeling bevatten over een individueel persoon, wordt trouwens ook beperkt tot die personen die een belang aantonen. Een beroep op het gelijkheidsbeginsel is als dusdanig in rechte niet relevant.⁶⁴

Aanbevelingen

- Het staat de school vrij te bepalen hoe ze dit zal concretiseren. Volgens het Verbond zijn de volgende principes belangrijk:
 - het document moet de genomen beslissing op een ondubbelzinnige en constructieve manier aan de ouders mededelen zodat zij de draagwijdte en de bedoeling van de deliberatie-uitspraak goed kunnen inschatten en een juiste studiekeuze kunnen maken;
 - er mag geen tegenstrijdigheid bestaan tussen dit document en de notulen;

⁶¹ R.v.St., Demesmaeker, nr. 174.744, 20 september 2007.

⁶² Ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999, punt 8.1.7 (idem).

⁶³ Goris, Joke (2009-2010), *Het intern beroep tegen examen- en studievoortgangsbepalingen in het Vlaams secundair en hoger onderwijs*. In: TORB, jaargang 2009-2010, nr. 1-2, p. 86-102.

⁶⁴ Mededeling van 10 maart 2005 betreffende "Openbaarheid van bestuur: gevolgen voor vrije secundaire onderwijsinstellingen" (M-VVKSO-2005-020), punt 3.2.4.

- het document zou eerder een mogelijke beroepsprocedure moeten afwenden, dan dat het er mede aanleiding toe geeft;
- het document mag niet toelaten te vergelijken met beslissingen die werden genomen t.a.v. andere leerlingen (zie reglementair aandachtspunt).

Omdat niet alle genotuleerde gegevens (bv. al dan niet stemming, desgevallend het resultaat van de stemming ...) in dit kader even relevant zijn, geeft het Verbond de scholen de raad zich te beperken tot een *uittreksel* uit de notulen. Men geeft dan alleen die elementen die specifiek verduidelijking geven bij de genomen beslissing met de klemtoon op de studiemogelijkheden die men openlaat.

Men kan eventueel wel meedelen dat de volledige notulen desgevraagd voor inzage ter beschikking zullen worden gesteld.

- Eventueel kan men voorzien in een nieuwe, uitgebreide rubriek op het schoolrapport. Vooral hier is het gevaar echter groot dat men onzorgvuldige formuleringen hanteert.
- De informatie die men bezorgt, bevat geen kwetsende of ontmoedigende formuleringen.
- Scholen kunnen de ouders en de leerlingen met de volgende bepaling informeren over het bestaan van een beroepsmogelijkheid:

- (minimaal)
“Het staat u vrij beroep aan te tekenen tegen deze beslissing op basis van [punt/art. [...]] van het schoolreglement.”
- (uitgebreid)
“Het staat u vrij beroep aan te tekenen tegen deze beslissing. Daartoe kan u uiterlijk op de derde werkdag van deze mededeling een persoonlijk onderhoud aanvragen met de afgevaardigde van het schoolbestuur of de voorzitter van de delibererende klassenraad (meestal de directeur) of zijn afgevaardigde. Dit gebeurt ofwel telefonisch op het nummer ... (tussen 9 en 17 uur), ofwel schriftelijk bij de directeur. Voor het verder verloop van de procedure verwijzen we naar [punt/art. [...]] van het schoolreglement.”

De minimale formulering is minder geschikt; ze beantwoordt volgens sommigen niet aan de openbaarheidsregelgeving. Het VVKSO raadt dan ook de uitgebreide formulering aan.

Bedenking

Ongetwijfeld betekent deze reglementaire verplichting voor vele scholen een bijkomende administratieve belasting, mede gezien het tijdstip waarop alles rond moet zijn.

7.3 In geval van betwisting

De motivering van de beslissing moet op de eerste plaats ingegeven zijn door de bezorgdheid van de delibererende klassenraad voor de verdere studieloopbaan van de leerling. In geval van betwisting komt de motivering echter eerder als een verantwoording van de beslissing naar voren. **De beroepsprocedure is o.m. bedoeld om het bezwaar te ondervangen dat de motivering oorspronkelijk misschien te beknopt, en daardoor voor de leerling onaanvaardbaar, was. De leerling en/of zijn ouders moeten een antwoord krijgen op hun klachten.**

7.3.1 Eerste fase

Indien de beslissing van de delibererende klassenraad om een bepaalde leerling een oriënteringsattest B of C toe te kennen door de betrokken ouders en/of leerling wordt betwist, zal de directeur tijdens de eerste fase van de beroepsprocedure (overleg) een verantwoording geven op basis van het volledige dossier van de leerling⁶⁵.

⁶⁵ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, art. 68 (idem).

Aanbevelingen

- In dit kader vragen de ouders en/of de leerling vaak inzage van en uitleg bij (sommige) verbeterde proefwerken. Men willicht dergelijke vragen het liefst vlot in. Het kan het begrip voor een bepaalde beslissing verhogen. Het is aangewezen dat de betrokken leraar daarbij aanwezig is; minimaal gebeurt het met zijn medeweten.
- Soms vragen de ouders en/of de leerling, met verwijzing naar de openbaarheid van bestuur⁶⁶, naar fotokopieën van de examenkopijen. Dit ligt bij leraren zeer gevoelig. Zij verwijzen (terecht) naar hun soevereine beslissingsbevoegdheid om vanuit de eigen deskundigheid het niveau van kennen, kunnen en willen van de leerling te beoordelen. Zij willen hun autonomie niet aangetast zien. Het Verbond heeft daar begrip voor. Door de beslissing open en transparant te motiveren vanuit een constructieve opstelling, wordt de vraag naar fotokopieën vaak ook vermeden. Directeur en leraar kunnen eventueel ook met de ouders overeenkomen om samen een externe deskundige (vakcollega, pedagogisch begeleider ...) aan te duiden die – bv. voor de interne beroepscommissie – evenzeer de prestatie van de leerling kan beoordelen op basis van de betrokken examenkopij.
Wanneer ouders zelf echter een formele vraag stellen tot openbaarmaking, wordt toch best de formele procedure gevolgd.⁶⁷
- Zoals reeds aangehaald, is de motivering van de punten toegekend bij een mondelinge proef, een delicaat gegeven (zie punt 7.1 hierboven).

7.3.2 Tweede fase

Tijdens de (eventuele) tweede fase van een beroepsprocedure wordt de klacht onderzocht door de interne beroepscommissie. Deze adviseert de inrichtende macht of er nog een nieuwe delibererende klassenraad moet plaatsvinden. De beslissing van de inrichtende macht (en eventueel van de delibererende klassenraad) moet in ieder geval uitdrukkelijk worden gemotiveerd⁶⁸.

Aanbeveling

Aangezien de motieven in de tweede fase van een beroepsprocedure bij de beslissing zelf moeten worden gevoegd, raadt het Verbond aan een kopie van de notulen van de delibererende klassenraad en/of van het advies van de beroepscommissie als bijlage mee te sturen. Deze documenten bevatten dan een antwoord op al de argumenten van de ouders.

⁶⁶ Decreet van 26 maart 2004 betreffende de openbaarheid van bestuur, *B.S. 1 juli 2004*.
U surft naar [http://www.vlaanderen.be/openbaarheid_>Decreet van 26 maart 2004](http://www.vlaanderen.be/openbaarheid_>Decreet_van_26_maart_2004)".

⁶⁷ Mededeling van 10 maart 2003 betreffende "Openbaarheid van bestuur: gevolgen voor vrije secundaire onderwijsinstellingen" (M-VVKSO-2005-020), punt 3.

⁶⁸ Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002, art. 74 (idem).

8 Collegialiteit en discretie

Elk lid van de delibererende klassenraad zal de genomen beslissing, die collegiaal werd aanvaard, verdedigen. Hij moet de grootste discretie aan de dag leggen. Deze houding vloeit voort uit het ambtsgeheim van de leraar⁶⁹ dat in het verlengde ligt van de discretionaire bevoegdheid van de delibererende klassenraad.

Aanbevelingen

- Na het bekend maken van de uitslagen kunnen leerlingen en hun ouders om advies vragen. Uit het voorgaande blijkt dat raad uiteraard moet gegeven worden. De kwaliteiten en onvoldoendes van de leerling worden hierbij in het licht gesteld. Maar in al die gesprekken moeten allen die op de delibererende klassenraad aanwezig waren, zich zo uitdrukken dat aan de ernst van de collegiale beslissing niet getwijfeld kan worden. Zij zullen er zorg voor dragen de collegialiteit volledig te respecteren. Appreciaties die een afwijkende mening laten vermoeden, worden vermeden.
- Het gebrek aan discretie en collegialiteit is vaak de oorzaak van juridische procedures vanwege ouders en/of leerlingen. Indien de betrokkenen de beslissing blijven aanvechten, dient men hen te wijzen op de in het studiereglement opgenomen beroepsprocedure.

Bijlagen

- M-VVKSO-2003-033-B01: Individueel syntheseblad (doc)
- M-VVKSO-2003-033-B02: Voorbeelden van formuleringen van de clause met de vermelding van wat die formulering afsluit en open laat (pdf)
- M-VVKSO-2003-033-B03: Aanpassingen 2005: toelichtingen (pdf)
- M-VVKSO-2003-033-B04: Aanpassingen 2008: toelichting (pdf)
- M-VVKSO-2003-033-B05: Consequenties van de vervanging van a- en b-leerplannen door beheersingsniveaus (eerste graad, a-stroom) voor de deliberatie (pdf)
- M-VVKSO-2003-033-B06: Consequenties van het naast elkaar aanbieden van de twee leerwegen voor wiskunde in bepaalde studierichtingen van de tweede graad aso voor de deliberatie (pdf)
- M-VVKSO-2003-033-B07: Aanpassingen 2010: toelichting (pdf)

⁶⁹ Decreet van 27 maart 1991, artikel 14 (idem).